Галина Райбедюк

ЛЮБИ І ЗНАЙ СВІЙ РІДНИЙ КРАЙ

Навчальний посібник-хрестоматія
з літератури рідного краю

Міністерство освіти і науки України
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Кафедра української мови та літератури

Галина Райбедюк

ЛЮБИ І ЗНАЙ СВІЙ РІДНИЙ КРАЙ

**Навчальний посібник-хрестоматія
з літератури рідного краю**

Ізмаїл – 2022

УДК 821.161.2(477.74)(075.8)

Райбедюк Г. Б. Люби і знай свій рідний край: навчальний посібник-хрестоматія з літератури рідного краю. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2022. 120 с.

Рекомендовано до друку вченою радою Ізмаїльського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 2 грудня 2021 року).

Навчальний посібник-хрестоматію підготовлено в рамках наукового проєкту МОН України в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті «Регіональна література і живопис етнічних груп Українського Придунав'я як засіб формування колективної ідентичності локального соціуму» (ДР 0119U100996, 2019–2021).

Рецензенти:
Людмила Рева-Лєвшакова – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри мовної та загальногуманітарної підготовки іноземців Одеського національного університеті імені І. І. Мечникова;
Тетяна Шевчук – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загального мовознавства, слов'янських мов та світової літератури Ізмаїльського державного гуманітарного університету;
Руслана Мельникова – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

Для дизайну обкладинки навчального посібника-хрестоматії використано картину «Ранок на Дунаї» ізмаїльського художника Володимира Дудника.

Посібник містить краєзнавчі матеріали про життєві долі й творчість найяскравіших україномовних поетів Придунав'я (Михайла Василюка Валерія Виходцева, Таміли Кібкало, Галини Лисої, Володимира Реви, Володимира Сімейка). До посібника увійшли вибрані вірші означеного кола поетів, рекомендовані джерела для текстуального вивчення та літературознавчого аналізу, фрагменти авторських студій літературно-критичного характеру. Цим матеріалам передує методична частина, в якій систематизовано погляди сучасних науковців і методистів-практиків на аспекти вивчення літератури рідного краю в системі особистісно зорієнтованого навчання. Для назви посібника взято рядок ізмаїльської поетеси Таміли Кібкало. Посібник стане в нагоді викладачам і студентам гуманітарних вишів, учителям-словесникам і учням загальноосвітніх закладів і просто читачам, які люблять і шанують українське поетичне слово, захоплюються чарівним дивосвітом його творців-краян і прагнуть розвивати свою літературну освіченість, збагачувати культурно-мистецький рівень.

© Райбедюк Г. Б., 2022
© ІДГУ, 2022

ВІД АВТОРА

Література рідного краю – один із розділів навчальної програми, що вивчається на уроках української літератури. Об'єктом її вивчення є художні твори письменників певного регіону, які й становлять зміст курсу літератури рідного краю з урахуванням специфіки предмета української літератури як виду мистецтва. *Мета* курсу – прилучити учнів до кращих надбань літератури рідного краю в контексті української класичної і сучасної, а також європейської літератури; пробудити патріотичні почуття, плекати вільну, розкріпачену особистість, яка здатна самовиражатися, шанує історичне минуле та сучасне регіону[1]. Ознайомлення учнів з літературою рідного краю є важливим чинником національного, патріотичного та естетичного виховання школярів, поглиблення їх загальної освіченості та піднесення духовності, формування суспільно-ціннісних орієнтирів особистості.

Щодо фахового вивчення літератури Придунав'я, то воно перебуває поки на початковій стадії – і в літературознавчому, й у методичному плані. Тому, гадаємо, є достатньо підстав стверджувати, що структура і зміст пропонованого навчально-методичного посібника органічно вписується у формат тенденцій сучасних науково-методичних пошуків із їх націленістю на збереження автентичності регіональних культур, з одного боку, та формування гармонійної особистості в процесі вивчення на уроках української літератури їх багатства та розмаїття − з другого. Потреба кваліфікованого й різнобічного освоєння творчого доробку поетів Придунав'я диктується злободенною практичною необхідністю фактологічного та науково-методичного оснащення чинної програми з української літератури в частині «Література рідного краю» у школах Південної Одещини, що донедавна забезпечувалась переважно творами одеської плеяди письменників, відтак не відображала об'єктивно цілісної картини культури рідного краю.

З'явившись на літературному виднокрузі останніми десятиріччями минулого століття, творчість україномовних поетів відтоді становить яскраву сторінку духовного простору полікультурного Придунав'я. Слово кожного з них «настояне на п'янких пахощах Буджацького степу та білопінних квітучих садків, на м'якому плюскоті хвиль сивого Дунаю, на співах птаства заплавного лісу, на особливій блакиті нашого українського неба, на хмарах, що торочаться дощами, на любові до людей, до матінки природи, на добрі і вірі…»[2]. Літературні традиції, що формують естетичну атмосферу художньо-мистецького колориту в придунайському краї, позначені здобутками не лише регіонального, але й загальнонаціонального та універсального зазначення.

«Тривалий час цей святий український край, – зазначає Богдан Сушинський, – залишався осторонь усього мистецького життя решти України»[3].

---

[1] Література рідного краю. Письменники Одещини. URL: http://metodportal.com/node/11094.

[2] Сповідь серця : збірка віршів районного літературного об'єднання «Дунайська хвиля». Харків-Ізмаїл : ФОП Шейніна О. В., 2010. 144 с., с. 3.

[3] Сушинський Б. І. Мелодії Дунайської хвилі. Дунайська хвиля : Вірші і пісні поетів Кілії. Ізмаїл, 1996. С. 5–6, с. 5.

Сьогодні в культурно-мистецькому ландшафті краю виграннює витончене й шляхетне українське слово у збірках Михайла Василюка, Валерія Виходцева, Таміли Кібкало, Галини Лисої, Володимира Реви, Володимира Сімейка. Це слово відчутно розширює уявлення про усталений статус митців регіонального рівня, натомість заявляє про них як про майстрів пера високого естетичного засягу – поза географічними кордонами. Розвиваючись у річищі загальнонаціонального духовного поступу, творчість поетів Придунав'я постала в індивідуально окреслених іпостасях. Тому сьогодні з-посеред важливих завдань дослідників є персоналізація «придунайського» тексту, літературне портретування його чільних репрезентантів, аналіз їхнього вибору, особистих доль, позицій, версій, шляхів еволюції і становлення, автономних мистецьких ідентичностей тощо.

Останніми роками помітно пожвавилось оприлюднення творчого доробку поетів Придунав'я. Свідченням цього є збірки «На Дунаї хвиля грає» (Ізмаїл, 2017) Таміли Кібкало та «Музика серця» (Ізмаїл, 2019) Валерія Виходцева. Знаковим явищем у цій царині стало видання книги «Поміж Дунаєм і Дністром» серії «Поезія Буджака» (2020) – першої колективної збірки віршів найяскравіших україномовних поетів південної Одещини, підготовленої в межах наукового проєкту МОН України в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті (науковий керівник – професор Тетяна Шевчук, відповідальний виконавець – професор Галина Райбедюк). Вагома частина текстів і короткі літературні сильвети про біографію та мистецьку ідентичність кожного автора включено до пропонованого навчального посібника-хрестоматії. Розширює уявлення про літературно-мистецьке життя придунайського краю останніх десятиліть оглядова стаття «Художній світ лірики поетів Придунав'я». «Літературно-критичний додаток», що фіксує найважливіші тези студій авторки посібника, доповнює та увиразнює інтерпретаційну концепцію вміщених у ньому текстів, конкретизує ракурс оцінки творчості поетів краю в межах загальних тенденцій та індивідуальної естетики кожного з них.

Доцільним є перелік рекомендованої літератури, що зорієнтує учителя (викладача) та учня (студента) в найважливіших виданнях творів придунайських поетів, а також у наявному корпусі літературно-критичних і методичних праць. Істотно, що значна їх частина підготовлена викладачами, почасти й магістрантами Ізмаїльського державного гуманітарного університету. З огляду на інноваційні процеси в сучасні літературній освіті логічним видається перший розділ, в якому узагальнено основні ідеї авторитетних методистів щодо питань особистісно зорієнтованого навчання (ОЗОН) загалом та його проекції на вивчення літератури рідного краю зосібна.

Матеріал пропонованого навчального посібника-хрестоматії з літератури рідного краю розрахований на його універсальне застосування, тому адресується усім, хто не байдужий до повнокровного буття Українського Слова, наснаженого любов'ю до рідної землі.

ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ В СИСТЕМІ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Кожному мила своя сторона
(Г. Сковорода)

Слово – найтонший дотик до серця; воно може стати і ніжною запашною квіткою, і живою водою, що повертає віру в добро, і гострим ножем, і розпеченим залізом, і брудом [...]. Мудре і добре слово дає радість, нерозумне і зле, необдумане і нетактовне – приносить біду. Словом можна вбити й оживити, поранити і вилікувати, посіяти тривогу й безнадію і одухотворити, розсіяти сумнів і засмутити, викликати посмішку і сльози, породити віру в людину і посіяти зневіру, надихнути на працю і скувати сили душі...

(В. Сухомлинський)

Оцінюючи панорамно ситуацію, що відбувається в сучасній національній освіті, науковці гуманітарної сфери однозначно констатують, що її реформування неодмінно повинно відбуватися в напрямі «гуманізації, етизації та естетизації свідомості майбутнього громадянина»[4]. Відтак істотних змін зазнають абриси та характеристики конструктивної фахової діяльності педагога нового покоління, котрі «актуалізуються виключно у контексті новопосталих соціально-педагогічних завдань»[5]. Якісний розвиток сучасного суспільства об'єктивно вимагає гуманоцентричної переорієнтації освіти, адже в нинішньому соціумі, вочевидь, спостерігається «загальна тенденція до жорсткості, агресивності та формалізації взаємин. Така конфронтація та відчуженість мають поступитися місцем гуманному, толерантному ставленню людей одне до одного, взаєморозумінню й довірі, тобто суспільно прийнятним морально-етичним нормам людських взаємин»[6]. У цьому контексті на особливий статус претендує гуманістична педагогіка, покликана «долати нігілізм, байдужість, інфантилізм. Вона прагне повернути позитивне ставлення до таких понять, як мета життя, цінності і ідеали»[7].

Обґрунтовуючи підставові принципи гуманізації освіти рубежу XX-XXI століть, науковці акцентують увагу на особливій ролі в навчально-виховному процесі художньої літератури, яка здатна формувати «нову особистість: духовно багату, гармонійно розвинену, національно свідому, з високими моральними

[4] Клочек Г. Д. *Зі студій про літературну освіту* : Збірник статей та матеріалів. Тернопіль : Навчальна книга : Богдан. 2013. 192 с., с. 112.
[5] Кічук Н. В. Становлення і розвиток особистісно професійного іміджу педагога у вимірах сучасності. Наука і освіта українського Придунав'я : виміри, виклики, перспективи : колективна монографія укр. та англ. мовами / За ред. Я. Кічука; відп. ред. Л. Циганенко. Ізмаїл : РВВ ІДГУ–СМИЛ. 2020. С. 247–253, с. 247.
[6] Скрипник Н. І. Педагогіка гуманізму В. О. Сухомлинського. *Педагогічні науки* : Збірник наукових праць. 2009. № 53. С. 270-273, с. 270.
[7] Технологія гуманістичної педагогіки. URL: https://tues.ru/uk/tehnologiya-gumanisticheskoi-pedagogiki-razrabotana-referat/

ідеалами й естетичними потребами, підготовлену до життя і праці на розвиток свої держави»[8]. І саме зараз, як справедливо зауважує Г. Клочек, коли «під впливом різних чинників стають дедалі відчутнішими процеси знедуховлення і декультуризації суспільства, виникає потреба у свідомо організованій контрверсії. Поступатися Злу не можна. Одна із загат, що має протистояти його наступу, – високоякісна літературна освіта з її могутнім гуманістичним потенціалом»[9]. Проте сьогодні в Україні, як, власне, й у всьому світовому просторі, є різкий спад читацької активності – і шкільної молоді, й дорослого населення. Така ситуація зумовлена багатьма об'єктивними чинниками. Причина криється завперш у стрімкому розвитку технологічної сфери буття. У зв'язку зі щоденними інформаційними «цунамі» останніми роками новою реальністю виразно постає діджиталізація усіх сфер життєдіяльності людини як провідний тренд сьогодення. Тим часом *СЛОВО* було й залишається потужним засобом не лише здобуття нових знань, але й могутнім чинником емоційно-естетичного впливу на читача, на становлення особистості, формування її духовної іпостасі. Значною мірою це стосується поетичного (ширше – художнього) слова, що його В. Сухомлинський афористично назвав «еліксиром для розвитку мозку дитини», котрий вливає в її «мозок енергію думки»[10].

Невипадково програма міжнародного оцінювання знань учнів (PISA) в переліку ключових компетентностей на перше місце виводить читацьку грамотність, поруч із такими освітніми компетентностями, як математична та природничо-наукова. Проте ця настанова жодною мірою не нівелює значущості цифрової грамотності, визнаної ЄС вельми важливою для повноцінного життя й діяльності людини, повновартісного здобуття нею освіти, ґрунтовного опанування тієї чи тієї галузі знань. Відтак виникає потреба кардинальних (не декоративних) змін векторів літературної освіти, здатних гармоніювати словесну інформацію та діджиталізацію. Адже сучасна інформаційно-комунікаційна компетентність – це «не тільки комп'ютерна грамотність, але й розуміння того, як розробляти і здійснювати процес навчання з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій, зробити цей процес захоплюючим, різноманітним і персоналізованим»[11].

Подоланню наявних суперечностей у сучасній літературній освіті слугують особистісно орієнтовані педагогічні технології, котрі за гуманістичною теорією особистості Е. Фромма виступають провідною мотиваційною силою не тільки в засвоєнні та осмисленні навчального матеріалу, але й у становленні гармонійної особистості, її вільного вибору та власного погляду на світ. Проте, як засвідчує практика, сучасна шкільна програма з української літератури (і

---

[8] Наукові основи методики літератури : навчально-методичний посібник / за ред. Н. Й. Волошиної. Київ : Ленвіт. 2002. 344 с., с. 48.

[9] Клочек Г. Д. Королева мистецтв – на задвірках освіти. *Слово Просвіти* : *Всеукраїнський культурологічний тижневик*. URL: http://slovoprosvity.org/2010/01/21/koroleva-mystetstv-na-zadvirkakh-osv/ (дата звернення: 21. 03. 2021).

[10] Сухомлинський В. О. *Вибрані твори* : в 5 т. Київ : Радянська школа. 1976. Т. 1. 654 с., с. 183.

[11] *Цифрова компетентність вчителя нової української школи* : 19 : збірник тез доповідей учасників всеукраїнського науково-практичного семінару. 12. 03. 2019 р. / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. 2009. 108 с., с. 68.

рівень стандарту, й профільний рівень) і досі переважно залишається «*предметоцентричною*», відтак «інспектуючі органи запитують учителя не про особистісний розвиток вихованця, а про конкретні знання та вміння (здебільшого предметні на рівні репродукції)»[12]. А це вимагає радикальних змін змісту освіти, у структурі якого мають знайти відображення не тільки інформаційний, діяльнісний, а й рефлексійний компонент, який повинен передбачати зміну ролей учасників освітнього процесу» й бути спрямований не лише на розширення обсягу знань, але й «перетворення наявного досвіду кожного учня»[13].

Проблема вирішення назрілих і вельми болючих питань літературної освіти закономірно диктує нагальну потребу оновлення традиційних технологій навчання, їх модернізацію. В методиці навчання української літератури останніми роками спостерігаються позитивні тенденції, відчутні еволюційні зміни. Як зазначає О. Куцевол, характер цих змін «двовекторний: методисти-науковці теоретично обґрунтовують нові концептуальні засади викладання предмета в динамічних умовах розбудови національної школи; учителі-новатори експериментують, комбінують, удосконалюють, винаходять авторські методи, прийоми, види навчальної взаємодії на уроках літератури»[14].

Однією з найоптимальніших на сьогодні вважають *концепцію особистісно зорієнтованого навчання* (ОЗОН), ініційовану, розроблену та апробовану старшим науковим співробітником Інституту педагогіки НАПН України Анатолієм Фасолею. Її основну мету визначає «створення умов для самовираження, самореалізації особистості». Особистісно зорієнтований урок у межаж цієї освітньої системи вирізняється такими основними особливостями:

- Має діагностично поставлені цілі (формулювання цілей передбачає можливість перевірки їх досягнення).
- Містить обов’язковий мотиваційний аспект, звертається до особистісного досвіду учня.
- Передбачає навчання школярів цілепокладанню, плануванню діяльності, організації, рефлексії, оцінці, корекції.
- Базується на варіативності запитань і завдань форм і методів роботи як учителя, так і учнів.
- Спирається на активні та інтерактивні форми й методи навчання, діалог і полілог: учень – учень, учень – учитель, роботу школярів парами, у групах або самостійно[15].

Ця методична технологія вивчення художньої творчості останніми роками набуває дедалі активніших обертів і завойовує ключові позиції в шкільній

---

[12] Куцевол О. М. Методика літератури, натхненна ОЗОН-ом : до 60-річчя від дня народження Анатолія Фасолі. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2014. № 9. С. 2-6, с. 3.

[13] Фасоля А. М. Особистісно зорієнтоване навчання : сутність, основи, технології : курс лекцій для слухачів курсів підвищення кваліфікації пед. кадрів / Ін-т педагогіки АПН України, Рівнен. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти, Лабораторія особистісно зорієнтованого навчання української літератури. Рівне : Юлат, 2008. 131 с.

[14] Куцевол О. М. Методика літератури, натхненна ОЗОН-ом : до 60-річчя від дня народження Анатолія Фасолі. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2014. № 9. С. 2-6, с. 2.

[15] Фасоля А. М. Особистісно зорієнтоване навчання : кроки впровадження. URL: https://ru.osvita.ua/school/method/technol/970/

літературній освіті. Сьогодні в означеній педагогічній сфері склалась науково-методична школа, яку репрезентують такі відомі теоретики й практики освітньо-виховної діяльності, як О. Куцевол, Г. Токмань, А. Фасоля, В. Шуляр, Т. Яценко та ін. Її основна дидактична *мета* – цілісне бачення проблеми формування учня-читача – актуалізує низку насущних освітньо-виховних завдань сучасної школи, засвідчує якісне оновлення освіти загалом, її очевидну гуманізацію. Сутнісними ознаками особистісно орієнтованого навчання вважають «гуманне суб'єкт-суб'єктне співробітництво всіх учасників навчально-виховного процесу; діагностично-стимулюючий спосіб організації навчального пізнання; діяльнісно-комунікативну активність учнів; проектування вчителем (а згодом і учнями) індивідуальних досягнень в усіх видах пізнавальної діяльності, сенситивної до їхнього віку; максимальне врахування особистісних потреб учасників педагогічного процесу»[16]. Тож закономірно, що провідну тенденцію сучасної шкільної літературної освіти визначає саме *особистісно орієнтоване навчання*, спрямоване «на активізацію суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками навчального процесу», що «передбачає діяльнісний підхід до його організації, врахування суб'єктного досвіду учнів-читачів та сприяє формуванню їхніх ключових та предметної читацької компетентностей»[17].

Сам підхід до освоєння літературного матеріалу в системі ОЗОН-технологій жодною мірою не може бути кваліфікований як абсолютна методична новація. Його речники не пропонують відмовитись від класичних принципів шкільного вивчення творів художньої літератури. Важливою ідеєю цієї концепції є зміщення акцентів із суто інформативних аспектів (нагромадження літературних фактів, імен, творів, явищ тощо) на становлення *суб'єктності учня-читача*, заснованої на принципах освітньої рефлексії (усвідомлення та оцінка засвоюваного матеріалу суб'єктами освіти), тобто процесу не тільки кількісних, але й якісних (і то насамперед) змін у читацькій самосвідомості школяра. В системі особистісно зорієнтованого навчання учні набувають навичок керувати власною читацькою діяльністю – поза «чужими» думками щодо прочитаного тексту, проте в межах обов'язкових принципів вивчення літературного твору (передусім, оцінки його естетичної вартості).

У системі ОЗОН-технологій на особливий статус претендують уроки літератури рідного краю – з огляду на їх потенційні можливості під час вивчення художніх творів письменників-земляків акцентувати «роль учня, який ставиться в ситуацію екзистенційного осмислення власного буття в контексті природи, людей, культури рідного краю»[18]. Уроки *літератури рідного краю* мають свою специфіку: *по-перше*, планувати їх треба, враховуючи специфіку літератури як виду мистецтва; *по-друге*, добирати літературні твори і мистецький матеріал високої художньо-естетичної вартісності; *по-третє*, вміло поєднувати вивчення

[16] Енциклопедія освіти / АПН України; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с., с. 627.

[17] Яценко Т. О. Особистісно орієнтоване навчання як закономірна тенденція розвитку сучасної шкільної літературної освіти. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/77241672. pdf

[18] Фасоля А. М. Уроки літератури рідного краю в системі особистісно зорієнтованого навчання. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. № 5. С. 24-28, с. 27.

краєзнавчої літератури з використанням образотворчого мистецтва, музики, архітектури, історії, релігії, філософії свого краю тощо; *по-четверте*, забезпечувати формування естетичних смаків, переконань, ідеалів школярів відповідно до людинознавчих і українознавчих традицій; *по-п'яте*, виробляти особистісне ставлення до художньої літератури рідного краю, щоб допомогти учневі-читачеві й людині усвідомити, що митці-земляки не тільки відображають своє сприйняття й розуміння світу, а й передають енергію власного бачення життя з його добром і злом, красою й потворністю і цим допомагають дитині творити своє Я в єдності з природою, людством, нацією, рідним краєм[19].

Особливого статусу цій категорії уроків надають «людино/народо/українознавчі аспекти, які культивуються на малій батьківщині; врахування важливості виховання творчого читача, вироблення особистісного ставлення до художньої літератури позакласного/самостійного читання та рідного краю»[20]. Істотно, що уроки літератури рідного краю відкривають перед учителем-словесником широкі можливості щодо вибору тем, персоналій, художніх творів тощо, оскільки чинною (як і попередніми) програмою з української літератури передбачено самостійність словесника щодо планування змістового наповнення цього сегмента літературної освіти. Тому з-посеред літературного розмаїття можна вибрати найбільш досконалі в естетичному плані твори, наділені ошляхетнюючою енергією краси, що є передумовою формування в учнів естетичних смаків як запоруки становлення гармонійної особистості, могутнім засобом «вирощення» (термін Шалви Амонашвілі) читача, здатного, за словами В. Сухомлинського, відчувати «аромат поетичного слова»[21]. Адже кожен, хто плекає свій культурний рівень, неодмінно «прагне одержати насолоду від художнього слова»[22].

Як відомо, метою уроків літератури рідного краю передбачено «осягнення школярами глибинної сутності творчості митців свого краю, духу земляків, реалій дійсності, сприйняття й поціновування їхнього художнього набутку. Саме література рідного краю може вплинути на систему морально-етичних вартостей учнів, виробити в них кращі моральні чесноти. Література рідного краю розглядається як особливий матеріал, насичений виховним потенціалом»[23]. Тому на ці уроки покладено не тільки освітні, але й важливі виховні функції. Йдеться, зокрема, про «завдання поглибити знання учнів про життя та творчість письменників-земляків, викликати інтерес до їхньої творчої спадщини, до

---

[19] Задоєнко О. особливості вивчення літератури рідного краю у школі. URL: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=31125

[20] Шуляр В. І. Теоретико-методичні засади сучасного уроку української літератури в основній і старшій школі. URL: http://www.disslib.org/teoretyko-metodychni-zasady-suchasnoho-uroku-ukrayinskoyi-literatury-v-osnovniy-i.html.

[21] Клочек Г. Д. Проблеми шкільного літературознавства : погляд на перспективу. *Філологічні семінари : Парадигма сучасного літературознавства : світовий контекст : науковий збірник.* Київ, 2013. Вип. 116. С. 146–153, с. 149.

[22] Степанишин Б. І. Викладання української літератури в школі : метод. посіб. для вчителя. Київ : РВЦ «Проза».1995. 256 с., с. 34.

[23] Погорєлова А. Д. Виховний потенціал уроків літератури рідного краю (на матеріалі творчості митців Придунав'я). Філологічні діалоги : *збірник наукових праць*. Ізмаїл : РВВ, 2019. Вип. 6. С. 58–68, с. 64.

історичного минулого та сьогодення; формувати високі естетичні та художні смаки, уміння кваліфікованого читача, який розуміє літературу як мистецтво слова, уміння вибирати й оцінювати справжні мистецькі твори високої художньої вартості; розвивати здатність робити самостійні висновки, узагальнювати та систематизувати знання, викликати бажання оберігати й примножувати традиції свого краю»[24].

Задля формування літературної компетентності учнів на уроках літератури рідного краю провідні методисти радять використовувати найрізноманітніші методи й форми роботи, що їх застосовують в літературній освіті загалом. Так, О. Куцевол виокремлює завперш методи проблемного навчання, зокрема, ігрові (середні класи) та евристичні (старша школа)[25]. Г. Токмань пропонує в цьому контексті низку пошукових методів, виокремлюючи з-поміж них «дискусії і мікродискусії»[26]. З метою формування в учнів художніх смаків, а відтак і літературної компетентності, на уроках літератури рідного краю застосовують «метод ділової гри, де старшокласники виконують роль журналіста, учителя, письменника, літературного критика»[27]. Найцікавішою і найвпливовішою на свідомість учнів є безпосередня зустріч із письменниками, які мешкають у населеному пункті, в регіоні, де розташована школа. Автори презентують твори власного написання, розповідають про себе, діляться з учнями не лише життєвим і творчим досвідом та задумами, а й цікавими історіями про створення того чи того художнього твору. На таких уроках школярі «отримують можливість краще зрозуміти психологію творчості, зазирнути у мистецьку лабораторію письменника, переосмислити процес творення художнього слова»[28]. В. Шуляр з цього приводу зауважує, що уроки літератури рідного краю «можуть бути представлені як заняття вступні (настановчо-мотиваційні, на яких учитель поведе учнів-читачів у мистецький світ регіону, з’ясує, що їм відомо, що прочитали, побачили, почули під час канікул самостійно чи за рекомендаційним списком, проведе проміжну рефлексію тощо); урок-спілкування за прочитаним твором (творчістю митця); підсумково-рекомендаційний урок, на якому учні мають представити результативно-творчу роботу (творчий портрет письменника-земляка, звуковий альбом „Пісні мого краю”, відеокліп (сюжет) тощо»)[29]. Вдалий вибір учителем методів і форм забезпечує реалізацію одного з основних завдань літературної освіти, регламентованих чинною програмою.

---

[24] Башманівська Л. А. Формування художніх смаків учнів засобами літературного краєзнавства : навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2007. 112 с., с. 38.

[25] Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) : навчальний посібник : Київ : освіта України, 2009. 454 с.

[26] Токмань Г. Л. Сучасні навчальні технології та методи викладання літератури. *Дивослово*. 2002. № 10. С. 39–45, с. 43.

[27] Ковалюк Ю. Формування художніх смаків учнів старших класів на уроках літератури рідного краю. *Українська мова і література в школах України*. 2018. № 1. С. 37–40, с. 40.

[28] Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 312 с., с. 193.

[29] Шуляр В. І. Теоретико-методичні засади сучасного уроку української літератури в основній і старшій школі. URL: http://www.disslib.org/teoretyko-metodychni-zasady-suchasnoho-uroku-ukrayinskoyi-literatury-v-osnovniy-i.html.

Йдеться про «розвиток чуття художнього слова, мовленнєвої культури, творчих здібностей, набуття досвіду літературно-творчої діяльності» [30].

Важливе значення для учнів мають цікаві місцеві факти з життя письменників, оскільки безпосередньо стосуються їхнього оточення, тому по-особливому впливають на пізнавальний інтерес, літературні здібності, сприяють естетичним оцінкам краси природи, творів мистецтва та художньої літератури назагал. Чим глибше учні знайомляться із зображеними автором-краянином життєвими подіями, які стосуються рідних місць, тим краще сприймаються ними художні твори й розвиваються їхні естетичні смаки. Системність у використанні краєзнавчого матеріалу в освітньо-виховному просторі не обмежується виключно уроками рідного краю, на яких розглядається творчість письменника-земляка. Важливо також подавати вірогідну інформацію й про регламентованих програмою класиків (і сучасників) української літератури, біографія чи творчість яких пов'язана з цим краєм. Так, наприклад, презентуючи в ізмаїльських загальноосвітніх закладах на уроці української літератури матеріал про автора неперевершеної поеми «Енеїда» та високохудожньої «Наталки Полтавки» Івана Котляревського, не можна обійти факту щодо його місця в історії Бессарабії, перебування письменника на її землях під час російсько-турецької війни в 1806–1807 рр. Істотно, що центральна бібліотека м. Ізмаїл названа іменем цього майстра українського художнього слова. Або інший приклад. Загальнознаний факт, що Бессарабія стала частиною життя й творчості Михайла Коцюбинського. Про це свідчить його «бессарабський цикл», в якому письменникові на основі особистих вражень і відчуттів вдалося «ізсередини», глибоко й переконливо відтворити тутешню дійсність, тонко передати психологію місцевих молдаван. Відомо, що в 1892–1895 рр. М. Коцюбинського було включено до складу Одеської філоксерної комісії, яка боролася з шкідником винограду – філоксерою. Робота в селах Бессарабії дала йому матеріал для написання циклу молдавських оповідань («Для загального добра», «Пекоптьор»).

Загалом літературно-краєзнавчу роботу в школі провадять у кількох напрямах: 1) на уроках літератури, де учні отримують *елементи літературно-краєзнавчих* знань у зв'язку з *програмовим матеріалом* (головне завдання на такому уроці – повідомити найважливішу інформацію про письменника та знакові події з його творів, які відбувалися на цій території); 2) на спеціальних *уроках літератури рідного краю,* які потребують спеціальної підготовки, пов'язаної з пошуком краєзнавчих матеріалів і на які програма виділяє окремі години; 3) в *позакласній роботі*, застосовуючи різні форми, методи і прийоми проведення позакласних заходів: вивчення літературної географії краю; виготовлення альбомів; зустрічі з людьми, які знали письменників, запис їхніх спогадів; інтерв'ю з митцями краю; зустрічі з письменниками; екскурсії в музеї; походи пам'ятними літературними місцями рідного краю; літературні вечори; записи фольклору тощо. Поєднання означених напрямів, у яких зазвичай

[30] Українська література : 5-11 класи : навчальні програми, методичні рекомендації про викладання навчального предмета у закладах загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному році, вимоги до оцінювання / уклад. О. Ю. Котусенко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 192 с., с. 8.

організовується літературно-краєзнавча робота в закладах освіти, забезпечує системність і цілісність шкільного літературного краєзнавства.

Вочевидь, важлива роль краєзнавчого матеріалу в системі особистісно зорієнтованого навчання є закономірною і цілком сподіваною, оскільки цей матеріал інтенційований на формування суб'єктності учня-читача, тому в контексті завдань гуманістичної педагогіці претендує на особливий статус. Методичні ОЗОН-технології в процесі вивчення художньої творчості митців слова рідного краю забезпечують розв'язання таких ключових питань оптимізації літературної освіти, як сприяння формуванню особистості учня; підвищення інтересу до читання текстів знайомих авторів, що в реаліях сьогодення видається вельми важливим. У цьому випадку мотиваційний вектор вивчення літератури рідного краю в системі особистісного зорієнтованого навчання визначається принципом «діалогічної взаємодії: навчання є діалогом рівноправних суб'єктів – учня й учителя, а об'єктом (в окремих випадках суб'єктом) виступає навчальний текст»[31]. Кожен урок літератури рідного краю це, передовсім, виховання словом, тому він повсякчас має бути спрямований на особистісну орієнтацію учня, а добір текстів для вивчення проводиться так, «щоб учень-читач побачив красу життя навіть у буденному, зацікавлено й толерантно поставився до всіх її проявів»[32].

Важливим принципом ОЗОН-технології в засвоєнні матеріалу літератури рідного краю є самореалізація особистості не стільки через традиційну зовнішню діяльність, скільки через внутрішній простір суб'єкта освіти, його самооцінку, самоаналіз, заглиблення у власне «Я». Тому сприйняття й аналіз художнього твору в системі особистісно зорієнтованого навчання передбачає не просто ознайомлення з його змістом, художніми особливостями. Першочергово тут постає питання саморефлексії учня в результаті прочитання тексту. В цьому випадку учні стають співавторами уроку, вступають у віртуальний зв'язок із добре відомим автором художнього твору. Подібну педагогічну ситуацію називають проектуванням. На цьому етапі учні залучаються до планування процесу вивчення художнього твору, визначення змісту випереджальних завдань, тем творчих робіт, індивідуальних повідомлень, рефератів, колективних проєктів тощо. Школярам пропонується самостійно обрати певний вид навчальної діяльності, відповідно до їхніх інтелектуальних здібностей, інтересів та нахилів («Я – біограф», «Я – журналіст», «Я – літературний критик», «Я – мистецтвознавець», «Я – сценарист», «Я – художник-ілюстратор» тощо)[33].

З огляду на специфіку уроків літератури рідного краю, вирізняємо набуття учнями не лише особистісної, але й етнокультурної та громадянської компетентностей, що значною мірою впливають на формування їх національної

[31] Фасоля А. М. Уроки літератури рідного краю в системі особистісно зорієнтованого навчання. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. № 5. С. 24-28, с. 26.

[32] Формування літературознавчої компетентності учнів на уроках літератури рідного краю. URL: https://vseosvita.ua/library/formuvanna-literaturoznavcoi-kompetentnosti-ucniv-na-urokah-literaturi-ridnogo-krau-185482.html

[33] Яценко Т. О. Особистісно орієнтоване навчання як закономірна тенденція розвитку сучасної шкільної літературної освіти. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/77241672. pdf

самосвідомості, відчуття себе органічною частиною життя своєї «малої батьківщини», національної спільноти загалом. А це допомагає їм визначитись у процесах національного відродження, знайти своє місце в реалізації національної ідеї. Концепція ж національного виховання передбачає утвердження у свідомості й почуттях молодого покоління патріотичних цінностей і переконань, «виховання любові до рідної землі, її історії, відновлення і збереження історичної пам'яті»[34]. Слушною в цьому контексті є переконання відомого науковця-методиста Є. Пасічника, що «людина бачить і уявляє Батьківщину крізь призму сприймання найдорожчих для неї місць. Батьківщина починається там, де народився, де пройшли дитячі роки, де живуть близькі, рідні, знайомі»[35]. У зв'язку з цим учні, читаючи та сприймаючи твори своїх земляків, відчувають факт власної причетності до зображеного, що стимулює й активізує їх розмисли про навколишній світ і власне місце в ньому. Це свідчить, що краєзнавчий матеріал – «один із найбільш ефективних інструментів формування літературних уподобань і художніх смаків учнів»[36]. Варто додати, що останнім часом суттєво змінилося розуміння шкільного краєзнавства: якщо до недавніх пір апелювання до нього мало переважно прагматичний характер, а використання його найчастіше відбувалось у позаурочній системі, то сьогодні літературний курс структурується на культурологічній основі з урахуванням регіоналізації та вимагає іншого підходу: виділення в літературній освіті основного краєзнавчого компонента і регіонального. Методисти ведуть мову про потребу звернення на уроках літератури до міжпредметних зв'язків краєзнавчого спрямування.

Підсумовуючи міркування щодо вивчення літератури рідного краю в системі особистісно зорієнтованого навчання, зауважуємо, що незмінним принципом тут, як і в літературній освіті загалом, залишається вимога щодо предметних знань, умінь і навичок. Ключовою ж відмінністю таких уроків є зміцнення установки на особистісне прочитання художнього твору на основі вищого рівня мотивації щодо читання, емоційного налагодження комунікації з близькою учням культурою рідного краю, відчуття гордості за своїх митців-земляків. Відтак діалогічна взаємодія школяра й учителя з текстом формує не тільки суб'єктність учня-читача, але й культурно-етнічну ідентичність його особистості, що вимагає подальшого дослідження спектру проблем вивчення літератури рідного краю в загальному контексті сучасної літературної освіти, потребує його активізації – з огляду на неспростовно важливу роль спадщини митців-краян для забезпечення розвитку естетичних смаків, переконань та ідеалів учнівської молоді.

Доробок яскравих творчих постатей літератури рідного краю наділений високою енергетичною здатністю позитивно впливати на особистісне «Я» сучасного школяра, на його естетичну свідомість і самоідентичність. Багатий

[34] Концепція національного виховання студентської молоді. URL: https://lpnu.ua/koncepciya-nacionalnogo-vyhovannya-studentskoyi-molodi. pdf

[35] Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах : навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ : Ленвіт. 2004. 384 с., с. 15.

[36] Копєйцева Л. П. Творчість письменника-земляка Олега Гончаренка в контексті сучасних освітніх завдань. URL: http://pedagogyjournal.kpu.zp.ua/archive/2012/22/63.pdf

літературно-краєзнавчий матеріал сприяє формуванню в учнівської молоді етнокультурної та громадянської компетентностей, підносить особистість школяра на якісно новий рівень самоусвідомлення в сучасному глобалізованому світі. Проте зміст поняття «Література рідного краю» виходить далеко поза межі інформації про біографії письменників та знання їхніх художніх творів. Це «образна історія малої Батьківщини. Отже, знати літературу рідного краю означає знати всі тонкощі творення цієї історії, яка в кожного письменника має свою, тільки йому властиву специфіку»[37].

ХУДОЖНІЙ СВІТ ЛІРИКИ ПОЕТІВ УКРАЇНСЬКОГО ПРИДУНАВ'Я

Люби і знай свій рідний край –
Буджацький степ, ріку Дунай,
сріблясто-голубі лимани,
осінні вранішні тумани,
гаїв смарагдовий розмай...
Люби свій Придунайський край!
(Таміла Кібкало)

На сучасному етапі стрімкого розвитку суспільства та цивілізації загалом постає проблема збереження культурних цінностей та звичаїв народів світу. Оскільки ж культура відображає не тільки зв'язок часів, а й сучасну національно-етнічну різноманітність і своєрідність світу, то, цілком природно, виникає й питання про поділ світу на культурні регіони. Тому на сьогодні чітка культурна регіоналізація посідає важливе місце в системі розвитку суспільства. Регіональний підхід до культурного розвитку людства дає системне бачення людської культури взагалі, розкриває культурну самобутність регіону, показує взаємозв'язки та взаємовпливи культур різних народів. Тому науковці ведуть мову про «культурний регіон» – певну єдність етнічно-родових, національних, духовних характеристик, що проявляються у схожості таких складових соціуму, як традиції, релігія, культурні зв'язки етико-естетичні норми, світоглядні принципи. Ці особливості мають своє втілення у творах художньої літератури. Вони проявляються на рівні регіональних сюжетів, впізнаванних образів, переосмислення міфів і легенд, фольклору. Великою мірою регіональні маркери виражаються через *мову* твору, насамперед, через топоніми (назви населених пунктів, водоймищ), елементи етнографії (назви побутових предметів, їжі, напоїв тощо), через регіональну флористику (назви місцевих квітів, дерев). Неабияка роль тут належить відображенню історичних реалій краю та етнічних звичаїв і ритуалів.

Закономірно, що одну з провідних тенденцій сучасної української гуманітаристики сформувало вивчення та осмислення феномену *регіональної*

[37] Формування літературознавчої компетентності учнів на уроках літератури рідного краю. URL: https://vseosvita.ua/library/formuvanna-literaturoznavcoi-kompetentnosti-ucniv-na-urokah-literaturi-ridnogo-krau-185482.html

культури як органічної складової загальнонаціональної духовної субстанції. Останніми роками відчутно активізувався інтерес науковців до етнічної, регіональної, локальної специфіки культур окремих, насамперед, поліетнічних регіонів України. Водночас очевидним є зацікавлення дослідників широким спектром проблем інтеграції соціокультурного буття і свідомості націй, етносів, субетнічних груп та культурних регіонів. Відтак закономірною і цілком сподіваною видається пильна увага до літературно-культурного пограниччя як оригінального явища художньо-текстуальної конверсії, що «дозволяє поглиблювати уявлення про етнокультурну модель, виявляти типологічну тотожність, визначати відмінності та шляхи їх виникнення, узагальнювати їх риси в універсальні моделі художніх текстів, основані на здібності митців різних національних літератур, а також відображати, узагальнювати й типологізувати явища реального буття через посередництво національних стереотипів, традицій, мотивів»[38]. Симптоматичними з цього приводу видаються міркування Т. Шевчук, котра, презентуючи наукову парадигму дослідження культурного простору бессарабських болгар Буджака, справедливо зауважує, що культурна пасіонарність подібного фронтирного явища «розкривається через інтегрування національних міфів, міжкультурний діалог, наявність плюралістичного підходу в естетичних оцінках»[39]. Словом, у гуманітаристиці сьогодення, вочевидь, формуються методологічні фундаментальні підстави для ґрунтовного й усебічного розгляду сучасної української культури як кросрегіональної єдності її етноментальних характеристик, геокультурних і регіональних художньо-мистецьких феноменів. Найперше це стосується поліетнічних регіонів, культура яких є «*складним багаторівневим і багатоаспектним утворенням, що сформувалося під впливом комплексу специфічних регіонотворчих чинників*»[40].

Українське Придунав'я є унікальним полікультурним ландшафтом і в художньо-естетичному часопросторі оприявнює вельми цікавий мистецький феномен. Ця землі, що обіймає Дунай-Дністровське межиріччя, серед багатьох інших регіонів України виділяється строкатістю етнічного середовища. Сьогодні тут мешкає понад 130 етносів, які знайшли на цій території, які крім родючих земель, духовну Батьківщину, діставши реальну можливість для розвитку автентичної культури своїх предків у загальнонаціональному розвої України. Надзвичайно привабливий своїм неповторним колоритом степових просторів, цей сонцесяйний, мальовничий край, нареченій ізмаїльським поетом-кобзарем *Михайлом Василюком* «Придунаєм журавлиним», славен непересічними культурними надбаннями. У його багатющих пластах яскраво пломеніють дивовижними фарбами живописні полотна, поліфонічно й гармонійно звучить мелодія пісні та магія слова різних народів (українці, болгари, росіяни, румуни,

[38] Сухомлинов О. М. Контроверсивність літератури кресо-пограниччя. *Київські полоністичні студії*. 2015. Т. 26. С. 461-474, с. 462.

[39] Шевчук Т. С. Образ Буджака в літературі бессарабських болгар України та Молдови. Культурний простір бессарабських болгар : *монографія* / Відп. ред. Шевчук Т. С. Ізмаїл-Болград : Ірбіс. 2018. С. 107–116, с. 116.

[40] Островська М. Г. Регіональна культура як структуроутворюючий елемент національної культури. *Вісник КНУКіМ. Серія : Мистецтвознавство*. Київ. 2010. № 4. С. 124-129, с. 124.

молдовани, гагаузи, албанці, німці, вірмени та ін.), котрі упродовж століть мирно живуть і трудяться на цій благословенній землі: «*Такий сучасний Вавилон – / наш придунайський регіон*» (В. Рева).

Культурно-мистецький ландшафт Придунав'я формують фольклорні та літературні традиції, зумовлені органічним поєднання уснопоетичних і художніх первнів регіональних етносів, які плідно засвоювались і естетично осмислювались упродовж тривалого часу тутешніми митцями. Естетичний інтер'єр літературно-мистецького простору репрезентує лірика талановитих поетів, котрі писали (й пишуть) різними мовами краю: українською (Михайло Василюк, Валерій Виходцев, Таміла Кібкало, Галина Лиса, Володимир Рева, Володимир Сімейко), болгарською (Петро Бурлак-Волканов, Георгій Барбаров, Ілля Волков, Ніко Стоянов, Анна Терзівець), російською (Оксана Картельян, Марина Копаной, Сергій Льовін, Людмила Олійник, Юрій Якименко), румунською (Вадим Бачинський, Іон Бику, Віктор Капсамун, Єфросинія Кожокару, Анатол Маноле).

Синтетичні полікультурні образні структури з інокультурними нашаруваннями, специфіка мови, атрибути ідентичності кожного етносу знайшли відгомін у загальній літературній панорамі придунайського краю – і минулого, й сьогодення. Відтак творчість її репрезентантів інтегрувала універсальні й водночас етноментальні образи та мотиви, котрі мають переважно архетипне походження. В індивідуальній картині світу кожного з авторів ці творчі феномени функціонують, з одного боку, як текстуальний модус етнонаціональної ідентичності, а з другого – як поліструктурне естетичне явище, представлене оригінальними творчими особистостями поетів регіону. Кожен із них, вдаючись до індивідуальних засобів творчого самовираження, художньо осмислює національні й водночас «вічні» істини буття: життя/смерть, добро/зло, любов/ненависть, краса/потворність, вічне/проминальне тощо.

Спільною домінантою різномовної лірики поетів Придунав'я є знаки-коди «*малої батьківщини*»: топоси краю (*Буджак, Придунав'я, Бессарабія*), ріки (Дунай), міста/села (Ізмаїл, Кілія, Болград, Татарбунари, Ларжанка, Кам'янка, Саф'яни й ін.). У кожного з поетів вони представлені індивідуальними версіями художніх емблем регіонального світу – образів і мотивів, котрі в загальній системі творчих координат митців на рівні індивідуальних стильових елементів репрезентують історико-культурний, естетично освоєний простір – реальний і духовний. Контекстуальність топосу краю у ландшафті регіональної культури Придунав'я засвідчують знакові твори тутешніх авторів, писані мовами регіональних етносів. На «зовнішньому» рівні географічна складова прочитується у назві віршів, до якої зазвичай уводяться топоніми) як маркерами південнобессарабського краю («Буджак» Г. Барбарова, «Ми з Буджацького степу» Т. Танасової-Тодорової, «Ніч у Буджаку» Д. Пейчева, «Рідний запорошений Буджак» А. Терзівець, «Зима у Буджаку» В. Бачинського, «Бессарабія» Л. Олійник, «Приїздіть до Бессарабії» Є. Томші, «Болград» І. Волкова, поема «Ізмаїл» Л. Кисельова, «Де тризубець Дунаю врізається в Чорне море» С. Льовіна, «Ізмаїльський парк» О. Вігера, «Дунай в Ізмаїлі»

В. Бачинського, «Весна на Дунаї» В. Капсамуна, «Дунайські хвилі» Є. Кожокару). Про знаковість домінантного символічного образу Буджака промовисто сигналізує і симптоматична назва літературного об'єднання румуномовних поетів Бессарабії – «Відлуння Буджака».

У літературному контексті Придунав'я яскраво вирізняється когорта сучасних *українськомовних поетів*, багатогранний творчий доробок яких помітно визначає культурний код духовного простору краю й органічно вписується у літературно-мистецьке життя всієї України. Починаючи з кінця минулого сторіччя, побачила світ блискуча бібліотека їх художнього доробку, що в основному своєму масиві донедавна був розпорошений на сторінках місцевих ЗМІ; частина його й досі зберігається у приватних архівах самих авторів та їхніх близьких і знайомих. У переважній своїй більшості вірші українськомовних митців слова Придунав'я за останнє десятиліття побачили світ спершу в ізмаїльській міській друкарні, а згодом – в ізмаїльському видавництві «СМИЛ» (з 2017 року – редакційно-видавниче агенство «Ірбіс»).

На літературну карту південноукраїнського літературного ландшафту на цю пору занесено знакові збірки поетичного «грона» придунайських митців слова, здебільшого підготовлені й упорядковані в різні роки викладачами-ентузіастами Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Г. Райбедюк, Л. Ревою-Лєвшаковою [сьогодні – професор Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова], О. Томчуком): «Серце на долоні бандури» (Ізмаїл, 2005) ***Михайла Василюка***; «Дзвони вічного добра» (Ізмаїл-Кілія, 1998), «Полум'я кульбаб» (Одеса, 1998), «Музика серця» (Ізмаїл, 2019) ***Валерія Виходцева***; «Дві мови – два крила» (Ізмаїл, 2005), «Краю рідного картини» (Ізмаїл, 2015), «На Дунаї хвиля грає» (Ізмаїл, 2017), «Весна на Дунаї» (Ізмаїл, 2017), «Голос душі» (Ізмаїл, 2017) ***Таміли Кібкало***; «Сільська мадонна» (Татарбунари, 1992), «Доля» (Одеса, 2004), «Слово – не птах...» (Ізмаїл, 2005) ***Галини Лисої***; «Повернення журавлів» (Ізмаїл, 2006), «Добро заволодіє світом» (Ізмаїл, 2007), «Сонети. Поеми» (Ізмаїл, 2008), «Обітниця любові» (Київ, 2013), «Каміння спотикання» (Ізмаїл, 2014) ***Володимира Реви***; «Дунайська легенда» (Ізмаїл-Кілія, 2001), «Першоцвіт кохання» (Ізмаїл-Кілія, 2002) ***Володимира Сімейка*** та ін.

Етапною віхою на шляху оприявнення поетичного слова чільних репрезентантів літературно-мистецького життя півдня Одещини стало художнє видання «**Поміж Дунаєм і Дністром**» (Ізмаїл: Ірбіс, 2020) серії «Поезія Буджака» (Вип. 1), підготовлене в рамках наукового проєкту МОН України в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті «*Регіональна література і живопис етнічних груп Українського Придунав'я як засіб формування колективної ідентичності локального соціуму*» (ДР 0119U100996, 2019-2021) (науковий керівник проєкту – професор *Шевчук Тетяна Станіславівна*, відповідальний виконавець – професор *Райбедюк Галина Богданівна*). Це перша колективна збірка віршів найяскравіших українськомовних поетів регіону (М. Василюк, В. Виходцев, Т. Кібкало, Г. Лиса, В. Рева, В. Сімейко), проілюстрована ізмаїльським майстром мистецького

полотна, заслуженим художником України *Кара Олександром Дмитровичем*. Творчий доробок включених до видання авторів зібрано з різних джерел – раніше друкованих збірок, альманахів, часописів, періодики, приватних архівів. Значну частину вміщених у книзі поезій присвячено регіональній проблематиці. Для назви використано рядок вірша ізмаїльського поета-кобзаря М. Василюка «*Земля, що квітне рушником*», в якому праукраїнську минувшину осмислено крізь призму буджацького хронотопу.

Спільну світоглядно-естетичну домінанту окресленого кола митців слова визначає укоріненість індивідуальної поетики в національний ґрунт. Кожен із них позиціонує свою ідентичність із «Я»-україноцентричним, вважаючи соборну Україну невід'ємною, органічною складовою власного «Я» – особистого, громадянського, національного, творчого,: «*Ти мій світогляд, Україно, / моя надія і душа*» (В. Рева); «*Без Незалежної мені / Не жить на світі незалежно, / Не розмовлять беззастережно / Й не звідать волі й уві сні*» (М. Василюк). Відтак у художньому світі їхньої лірики активно функціонують історіософські візії, котрі великою мірою визначили і тематичний спектр, і формальні якості індивідуального стилю кожного митця. Ці візії структурують кілька органічних складових, що формують такі тематичні «вузли» віршів: *знання про минуле України загалом і Придунав'я зосібна; погляди на національну історію та історію «малої» Батьківщини.* Історичний матеріал використовується в художній практиці кожного з авторів як вірогідне джерело й водночас як специфічна суб'єктивна форма індивідуального сприйняття, осмислення й потрактування регіональної та загальнонаціональної подієвості – представленій і на зовнішньому рівні сюжетної матриці твору, й латентно розчиненої в авторському тексті.

Усепроникний і всеосяжний феномен лірики україномовних поетів визначає розкриття реального та символічного смислу існування Буджака в його історичному бутті як органічної частини України: «*Поміж Дунаєм і Дністром / До моря горнеться степами / Земля, прозвана Буджаком / Турецькомовними вустами*» (М. Василюк); «*А Дунай тече крізь літо / Попід шляхом чумаків / В двадцять першому столітті / З духом славних козаків*» (В. Виходцев). Смислове поле багатьох віршів збагачується епізодами впізнаванної різночасової історії, в якій крізь призму виразних алюзій і профетичних візій прозирає майбутнє (В. Виходцев: «*в степу кривавився курай*»; «*кривавих мечів проносились полки*»; «*були фортець високі мури*»; «*де ясиру ще свіжі сліди*»; «*народ український усе пам'ятає, / про долю курганів колись запитає*», «*і козацькії тополі / ми навіки збережем*» і под.). Нерідко авторські інтенції звучать як моральні та громадянські імперативи-заповіти: «*За нашу славну Україну, / За право жити на землі*» (В. Виходцев); «*Дай в єдності Вкраїни вижить родом...*» (М. Василюк); «Б*уде жити Україна / І в піснях дзвеніти*» (В. Сімейко); «*...живи Україно! / Мово вкраїнська, живи*!» (Г. Лиса); «*Хто з України робить руїну? / Серцем горніться до неї усі...*» (Т. Кібкало); «*...хай не вмирає Україна, / хай буде вічно молодою / і розцвітає, як калина*» (В. Рева). Ці й подібні щодо ідейно-тематичного наповнення імперативи, наснажені пасіонарною енергетикою, вельми суголосні

з пекучого проблематикою нашого сьогодення – суспільною та духовною. Наскрізну історіософську ідею перманентного тривання буття народу в часі й просторі увиразнює регіональний ландшафт як локусне тло не тільки сюжетної матриці тексту, але й закодованих у ньому смислів: «*І доки у степу є скіфська баба, / І є онуки бабі не чужі, / Жовтітимуть на березі кульбаби, / Синітимуть Дунаю рубежі*» (В. Виходцев); «*Нехай на прекрасній Україні вільній / Татарбунари в злагоді живуть*» (Г. Лиса); «*Ти відшукав наснагу у свободі, / син України – рідний Ізмаїл*» (В. Рева).

Ключовим маркером індивідуального самовираження україномовних поетів Придунав'я, як і всього культурно-мистецького контексту, виступає «сонцезорий Дунай» (М. Василюк) – «блакитне диво на Землі» (В. Рева), що «цвіте берегами» (В. Сімейко). В художньому світ їхньої лірики образ однієї з найбільших і найважливіших «водних артерій Європи» (О. Астаф'єв) презентується носієм авторської експресії, причетності власного «Я» до зображеного, відтак у кожного з митців має яскраво виражену індивідуальну художню іпостась: «Істр блискітливий» – у М. Василюка; «сивий Істр-Дунай» – у В. Виходцева; «блакитний Дунай» – у Т. Кібкало; «Дунай трудящий» – у В. Реви; «Дунай із дном співучим» – у В. Сімейка. Висока частотність інваріантів та художньо-образних мікросюжетів, їх відчутна перевага в загальній мотивно-образній структурі творчого доробку свідчать про вагомість для кожного з митців концепту *Дунай* як стрижневого символу рідного краю. Така географічна належність втілюється в художньому світі лірики яскравими образними асоціаціями. Цей образ як символ краси й багатства придунайського краю функціонує в загальному літературному контексті його представників на різних рівнях, зокрема, у назвах збірок («На Дунаї хвиля грає» та «Весна на Дунаї» Т. Кібкало) та багатьох творів (вірші: «Ніч на Дунаї» М. Василюка, «Ой, за Дунаєм голубим» В. Виходцева, «Ой, Дунаю, мій Дунаю» В. Сімейка, поема «Мандрівка на Дунай» В. Реви). Образ *Дунаю* як ключового символу Придунав'я в поезії кожного з митців поєднується з широким спектром географічно приналежних та регіонально маркованих локусів і вводиться ними до оригінальних, естетично довершених метафоричних сполук. Наведемо кілька з багатьох можливих художніх ілюстрацій: «*Верби, зажурені верби, / Гілля в Дунай нависа. / Серцем, я серденьком небо підпер би, / Щоб не вгиналась краса*» (М. Василюк); «*Квітує весела весна на Дунаї / У вербах зелених зозуля кує. / А сонце сміється і сміх його ллється...*» (Т. Кібкало); «*Вони тут удома, в казковому краї, / Де тихі заплави, де річка Дунай...*» (В. Виходцев); «*...той благословенний край, / де плеще голубий Дунай*» (В. Рева); «*А Дунай в матіолах і в м'ятах, / В запахущім окропі віків*» (В. Сімейко).

Усі придунайські поети уводять до сюжетики своїх віршів елементи регіонального колориту, що є не просто конкретним природним ландшафтом («буджацький степ», «бессарабський день осінній», «Дунай у густих верболозах», «голубі дунайські береги», «і лимани, й рибальські човни», «гармани твої і садки»), а невід'ємною частиною мистецького «Я» автора, органічною складовою його художнього світу. Тому, попри зовнішню

подібність, регіональні маркери тексту, виступаючи в різноманітних контекстах, у кожному випадку презентують окрему творчу іпостась.

Здійснивши панорамний огляд поетичного ландшафту Придунав'я, висновкуємо, що національна культура, органічно поєднана з природно-географічним середовищем, у якому вона розвинулася, спроможна народжувати самобутні творчі феномени. Талановите «гроно» українськомовних митців слова придунайського регіону поєднали спільні джерела творчості й художні пріоритети, висока естетика та пристрасний гуманізм, сакралізація самовідданої любові до України і «малої» батьківщини. Водночас їх поезія постала в індивідуально окреслених іпостасях – і образно-тематичного, й жанрово-стильового, і мовного плану, переконливо довівши, що в «кожного Я є своє ім'я» (В. Симоненко).

Талант – незалежно від того,
по яких би провінціях він не нуртував –
явище невмируще

(Богдан Сушинський)

ЛІТЕРАТУРНІ СИЛЬВЕТИ ПРИДУНАЙСЬКИХ МИТЦІВ СЛОВА

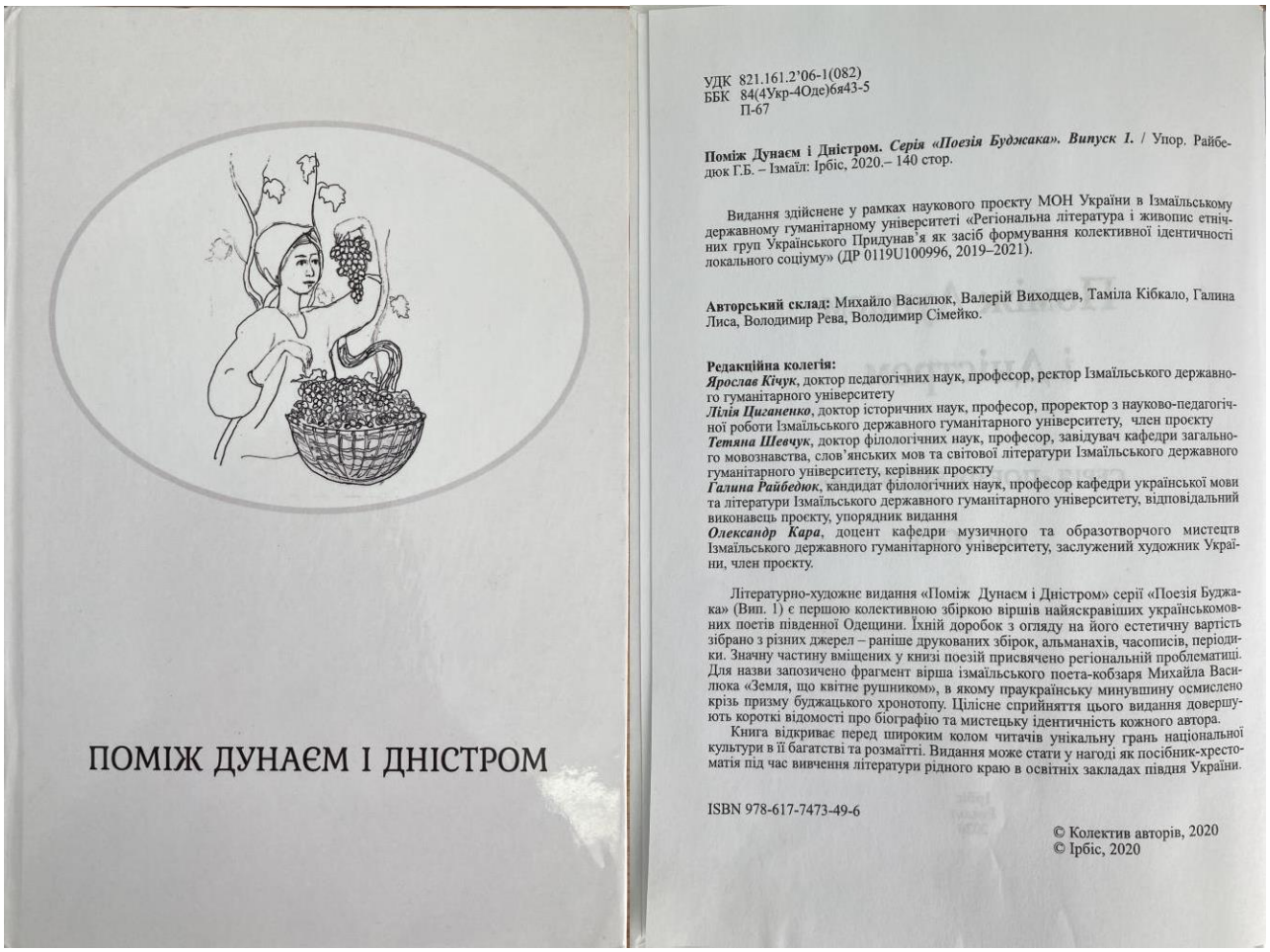

ПОМІЖ ДУНАЄМ І ДНІСТРОМ

УДК 821.161.2'06-1(082)
ББК 84(4Укр-4Оде)6я43-5
П-67

Поміж Дунаєм і Дністром. ***Серія «Поезія Буджака». Випуск І.*** / Упор. Райбедюк Г.Б. – Ізмаїл: Ірбіс, 2020.– 140 стор.

Видання здійснене у рамках наукового проєкту МОН України в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті «Регіональна література і живопис етнічних груп Українського Придунав'я як засіб формування колективної ідентичності локального соціуму» (ДР 0119U100996, 2019–2021).

Авторський склад: Михайло Василюк, Валерій Виходцев, Таміла Кібкало, Галина Лиса, Володимир Рева, Володимир Сімейко.

Редакційна колегія:
Ярослав Кічук, доктор педагогічних наук, професор, ректор Ізмаїльського державного гуманітарного університету
Лілія Циганенко, доктор історичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи Ізмаїльського державного гуманітарного університету, член проєкту
Тетяна Шевчук, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загального мовознавства, слов'янських мов та світової літератури Ізмаїльського державного гуманітарного університету, керівник проєкту
Галина Райбедюк, кандидат філологічних наук, професор кафедри української мови та літератури Ізмаїльського державного гуманітарного університету, відповідальний виконавець проєкту, упорядник видання
Олександр Кара, доцент кафедри музичного та образотворчого мистецтв Ізмаїльського державного гуманітарного університету, заслужений художник України, член проєкту.

Літературно-художнє видання «Поміж Дунаєм і Дністром» серії «Поезія Буджака» (Вип. 1) є першою колективною збіркою віршів найяскравіших українськомовних поетів південної Одещини. Їхній доробок з огляду на його естетичну вартість зібрано з різних джерел – раніше друкованих збірок, альманахів, часописів, періодики. Значну частину вміщених у книзі поезій присвячено регіональній проблематиці. Для назви запозичено фрагмент вірша ізмаїльського поета-кобзаря Михайла Василюка «Земля, що квітне рушником», в якому праукраїнську минувшину осмислено крізь призму буджацького хронотопу. Цілісне сприйняття цього видання довершують короткі відомості про біографію та мистецьку ідентичність кожного автора.

Книга відкриває перед широким колом читачів унікальну грань національної культури в її багатстві та розмаїтті. Видання може стати у нагоді як посібник-хрестоматія під час вивчення літератури рідного краю в освітніх закладах півдня України.

ISBN 978-617-7473-49-6

© Колектив авторів, 2020
© Ірбіс, 2020

МИХАЙЛО ВАСИЛЮК

Народився 23. 02. 1942 р. у селі Казбах (Лужанка) Тарутинського району Одеської області в родині переселенців із Львівщини. Закінчив Одеське культосвітнє училище. Тривалий час працював директором будинку культури в селах Кислиці та Першотравневе на півдні Одещини. Останні десять років життя – директор клубу моряків у м. Ізмаїл. Композитор, музикант, бандурист, організатор жіночого музичного колективу «Кобзарська дума», перший голова ізмаїльського осередку Всеукраїнського товариства «Просвіта», член Спілки кобзарів України, депутат міської ради, активний громадський діяч, популяризатор української мови й культури в Придунайському краї. Автор поетичних збірок «Придунай журавлиний» (Одеса, 2003) та «Серце на долоні бандури» (Ізмаїл, 2005). Лірика Михайла Василюка перейнята громадянським пафосом, просвітлена ніжною любов'ю до рідної землі, її історичної минувшини та сьогодення, мальовничої природи й привітних і доброзичливих мешканців багатонаціонального краю. Попри вихід у загальнолюдські духовні обшири, фундаментально незмінним кредо для поета завжди залишалась тріада «народ-козак і Україна». Він продовжив традиції української романтичної лірики в оспівуванні образу кобзаря – символу національного митця-пророка, носія історичної пам'яті народу. Пасіонарна енергія його слова заряджена пристрасною громадянською снагою та дієвим патріотизмом. У літературному віданні ліричного героя віршів митця пульсує глибоке усвідомлення органічного вкорінення в Батьківщину, прагнення реалізувати смисложиттєву настанову продовжувати національне тут-буття, проживати й утверджувати його. Філософія життя й творчості, сенс присутності людини на землі втілені поетом у двох духовних субстанціях, що визначили тематичний спектр його доробку: Україна та «мала» батьківщина (Придунав'я). В художньому світі лірики Михайла Василюка одним із центральних є образ Дунаю як символу незглибинної любові до рідного краю. Цей стрижневий образ формує багате асоціативне поле його авторського тексту, створює різноманітні мікросюжети, увиразнює багатство духовного світу митця. Характерну особливість його індивідуального самовираження визначила синкретична природа художнього мислення, унікальна мелодійність поетичного слова. Він писав музику до своїх віршів, грав на багатьох музичних інструментах, особисто виконував власні пісні. Його різнобічне природне обдарування посприяло всебічному й багатогранному відтворенню світу природи і людини. Синтез слова та звуку в мистецькій практиці Михайла Василюка сформував гармонійну естетичну цілісність, своєрідний і неповторний естетичний феномен. Трагічно пішов із життя 11 вересня 1991 року. Поховай у м. Ізмаїл Одеської області.

ЗЕМЛЯ, ЩО КВІТНЕ РУШНИКОМ

Поміж Дунаєм і Дністром
До моря горнеться степами
Земля, прозвана Буджаком
Турецькомовними вустами.
Часу ковильна сивина!
Дими, тумани, суховії.
За племенами племена
Спливли – осілі й кочовії.
Ти кіммерійською була
І скіфською – тисячоліття.
Тут грецька гілка процвіла
Й хистке ромейське верховіття.
Тягли Троянові вали,
Османські вищали фортеці.
Та маки все твої цвіли
У молодім слов'янськім серці.
Злітались гуни, готи, даки,
Немов джмелі на мед-вощину,
Давали власні назви всякі,
Крім однієї – Батьківщина!
Ти просвітліла – сирота,
Коли тебе назвали Руссю,
Бо пролунала назва та
Знайомим голосом матусі.

ВІДРОДЖЕННЯ

І підіймаються пісні
Над велелюддям України.
Пісні, що в заборонні дні
В неволі купчились руїнно.
Та скрес очікуваний час,
І розроїлася піснями
Земля, відлунюючи в нас
Розбудженими голосами.
І відступає ниций страх,
І дух підводиться з коліна!
І воскресає у піснях
Народ-козак і Україна!

***

Без незалежної мені
Не жить на світі незалежно,
Не розмовлять беззастережно
Не звідать волі й уві сні.

ЗАПОВІТНЕ

Ніжне серце своє
Покладу на долоню бандури.
Віщі струни дзвінкі
Хай, мов жили, озвучує кров.
Хай співоча вона,
Що з козацької вийшла натури,
Що з народу прийшла й
У народ повертається знов!
У народ – до людей!
В людях сила й окрилена правда.
Може, в них озоветься
Відлунням правдивий привіт.
Річ не в тім, похвала чи хула,
Тільки б щира порада –
Лиш вона розпогоджує серце,
Як маковий цвіт.
Опадуть пелюстки
Пісняревого серця палкого,
Кожна з тих пелюсток
Стане піснею, щоб не було.
І нічого, що потім
Не знатимуть імені мого –
Ніжне серце моє
На долоні бандури цвіло!

БАНДУРІ

Спасибі, бандуро, за сонячні звуки.
Ти – серце, якого торкаються руки.
Торкаються ніжно – ти ніжно співаєш.
А гнівно – обурено гнівом палаєш!
Як ніжно співаєш – душа оживає,
І молодість знову до серця вертає.

Ввижаються струни дівочого стану
І ноти очей випливають з туману.
Мелодії брів і дівочу погорду
Здіймають високі пасажі акорду.
Й мов коси тріпочуть глісандо зміїно…
Спасибі, бандуро, спасибі уклінно!
... Як гнівом палаєш – у тому вогневі
Вчуваються сполохи дум Кобзаревих.
І раптом над степом зриваються зливи,
І – блискавки, ніби шаблі незрадливі,
Б'ють навхрест вогнем об криві ятагани,
І грім, ніби окрик гучний отаманів,
І хмари, немов «оселедців» чуприна,
Як війська козацького лава єдина
На конях летить – не вгинає коліна!
Спасибі, бандуро, спасибі уклінно!

КОБЗАРІ

В руках у нас оструненi бандури,
Немов серця – легенди гомінкі,
Що винесли полон, пройшли тортури,
Та не замовкли в пазурах віків!
На стратному вогні, під нагаями
Козацька воля крицею взялась
І над серця, карбовані шаблями,
Лебедокрило струнами знялась.
Ми – кобзарі! За нашими перстами
Несмертні душі пращурів ячать.
І вольні думи – вольними вустами
Їх правдомовним голосом звучать!

МОЄМУ НАРОДОВІ

Народе мій! Чи ти обмерз в сибірах,
Чи очманів в гулагах від катів,
Що вже не зриш вовків в овечих шкірах
Й від ангелів не відрізниш чортів?
Чи так охляв, зачах в голодоморах,
Набувши генетичний переляк,
Що никнеш та мовчиш, як миші в норах,
Байдужий до усього, як маньяк?

Чи так занапастив тебе Чорнобиль?
Чи виродив міграцій колоброд,
Що вже не ладен у своїй подобі,
В собі, в народі визнати народ?!
Опам'ятайсь, Титане-Прометею!
Довбав орел ... тепер жере дракон!
Збудись, устань! Рятуй свою Гілею!
Ти ж – Прометей, а не Лаокоон!

НІЧ НА ДУНАЇ

Дунай широкий і глибокий,
Води нестримна течія,
Синіють верби на два боки
І мріє пісня солов'я.
Затріпотіли риби-зорі,
Щоб у висотах не заснуть,
Лишивши небо неозоре,
Пірнули в темну каламуть.
І тиша. Лише чути плескіт,
Не зовсім виразний часом:
Чи водяник? Чи перелесник?
Чи каламутить воду сом?
А, може, на купальські свята,
Щоб в пісні вічно не тужить,
Прийшли з віночками дівчата
При місяці поворожить?
А місяць, як вінок, уповні
Ллє рясно сяйво на Дунай,
Що хоч при світлі його в човні
«Причинну» Кобзаря читай!..
Дунай широкий і глибокий,
Води невпинна течія,
І тиша вкруг така висока,
Як вічна пісні солов'я!

ОСІНЬ

Осінь! Осінь! Тумани та роси,
То вітри, то дощі – на кущі.
Придунай журавлино голосить
І здіймається вгору мерщій!

Підіймається птаство крилате,
Лист з дерев, навіть з поля курай,
Піднялось все, чому відлітати,
І гука на ввесь світ: «Прощавай!
Прощавайте, замріяні села,
Сонцезорий Дунай – прощавай!
Прощавай, рідна земле весела!
Навесні, навесні зустрічай!».
Осінь, осінь! Тумани та роси.
То вітри, то дощі – на кущі.
Придунай журавлино голосить...
Йде луна: «Повертайте мерщій!».

ПРИДУНАЙ

Скільки я по землі мандрував,
Скільки вірних шляхів торував,
Та дунайські омріяні хвилі
Я з найдальших доріг наслухав.
І степи, й величаві лани,
І лимани, й рибальські човни,
І міста славнозвісні, і села
Прилітали й тривожили сни.

Знай, не забудь, пам’ятай
І веселки розмай,
І оновлений край, мій край.

Хто б не був ти, приїдь чи прийди,
Яблуневі побачиш сади,
Виногради, хліби, а з дороги
Відпочити до мене прийди.

Сядем поруч, забудем жалі,
Хліб та сіль на гостиннім столі,
Та ще мир, щоб могли заспівати,
Що не марно живем на землі.

Знай, не забудь, пам’ятай
І веселки розмай,
І оновлений край, мій край.

ОСОКОРИ

Осокори вдалині
Часто бачаться мені
Над лиманом в придунайській стороні.
Як побачу – зупинюся,
На дерева задивлюся
І замріяний стою, як уві сні.
В чистім полі срібні осокори
Височать самітні на просторі...
Скільки вітру дужому не злитись –
Осокорів вік не похилити,
Скільки листя тріпотить на вітрі –
Стільки мрій, людських надій на вітах.
І моя там шелестить надія,
Ще з дитинства виплекана мрія!
Осокори на зорі,
Наче вийшли матері
У задумі потужить в самотині.
Пожуритись у тривозі
Над лиманом при дорозі,
Виглядаючи заблуканих синів.
Як в село додому повернуся,
Осокорам низько поклонюся,
Обніму, як матір, обмилую,
У кору, як в руку, поцілую.
Може, я щасливий засміюся,
Може, в горі слізьми обіллюся –
Осокори разом заніміють
І тривогу й радість зрозуміють....
Осокори вдалині
Часто бачаться мені
Над лиманом в моїй рідній стороні...

***

Над Придунаєм осінь паленіє –
Замріяна. Блакитна. Золота!
Природа вся красою пломеніє,
Як жінка, що забула про літа.

ВЕРБИ ЦВІТУТЬ НА ДУНАЇ

(*пісня*)

Верби цвітуть на Дунаї,
Жовті сережки в пуху,
Повінь ріки береги заливає –
Корінь вмива на шляху.

Верби, зажурені верби,
Скрапує листя росу.
Серцем, я серцем ті сльози утер би –
Шкода губити красу!

Кожну росу
В серці несу,
Щоб не губити красу.

Верби цвітуть на Дунаї,
Сонячні верби старі.
– Молодість, молодість знов повертає! –
Чується голос вгорі.

Верби, зажурені верби,
Гілля в Дунай нависа.
Серцем, я серденьком небо підпер би,
Щоб не вгиналась краса.

Верби старі –
Знов молоді –
В дзеркальній мріють воді.

Верби цвітуть на Дунаї,
Бджоли завзято гудуть,
Голосно птаство крилате співає,
Знову зозулі кують.

Верби, зажурені верби
Після зимового сну.
Серцем, я серденьком з вами завмер би,
Щоб привітати весну!

Верби цвітуть,
Бджоли гудуть,
Знову зозулі кують…

ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ВАЛЬС

Чайка воду черкнула,
В синє море майнула,
Сяють очі блакитні твої...
Білі крила чаїні,
Срібло в кожній пір'їні.
Ясен ти, друже мій Ізмаїл!

Приспів
Сонце над містом сяє,
Хвиля дунайська грає,
В серці розбурхує кров
Молодість і любов!

Над крилатим собором
Став навіки Суворов:
Гордість сповнює груди мої!
І матроси-дунайці
Усміхаються чайці.
Славен ти, друже мій Ізмаїл.

Приспів
Піднялись, наче чайки,
Юні ізмаїльчанки,
Крани рухають промені стріл.
Величаві будови,
Всюди квіти чудові...
Красен ти, друже мій Ізмаїл!

ПІСНЯ ПРО КАЛАЧІ

Моє заплакане дитинство
Мені намріялось вночі
І на шнурочку, як намисто,
На щедрий вечір – калачі.
Такі смачні – кругленькі, чорні
Із материнської руки...
Дитинства ласощі ті скромні
Несу в душі через роки!
Як рушив з батьківської хати,
Відчувши силу у плечі,
Знов на дорогу батько й мати

Поклали в торбу калачі.
Промовив батько: «Щастя, сину,
На злото-срібло не знайдеш.
Нехай наповнює торбину
Той хліб, що чесно наживеш!».
Життя моє, ти все добріше,
Ніж я тебе в дитинстві знав.
В добрі минає час скоріше –
Вже я четвертий розміняв.
Але роки – джерела світлі,
Струмочать пам'ять уночі.
Про найсолодшії на світі
Мого дитинства калачі.

ШАНУЙТЕ МАТЕРІВ

Шануйте матерів своїх – живими,
Допоки ще скорботний мамин лик
Пред вашими байдужими очима
За гранню потойбічною не зник.

Допоки у зіщуленому тілі
Ще б'ється серце – зболене, живе ...
І погляд в ваші душі очерствілі
Недогарком свічі в сльозах пливе.

Віддайте їм живим оту повагу,
Яку – раби правічних забобон –
Про людське око, ніби на розвагу,
Ви припасли для пишних похорон.

Бо в час, коли стражданням обважнілі
Ті очі згаснуть в траурній імлі,
Не допоможуть плачі запізнілі
І будуть недоречними жалі!

І мармурові пам'ятників брили,
Яким би злотом напис не горів,
Не відгородять совість від могили
Зневажених живими матерів.

По вашій доброті – як не мудруйте!
Сповна вам ваші ж діти воздадуть...
Живими матерів своїх шануйте,
Бо мертві тої шани не приймуть!

ДУМА ПРО БАТЬКА

Мій татку мудрий, батьку, рідний неньку,
Мій любий тату – лебедю біленький!
Твої зіниці зором не горіли,
Але в душі моїй вони прозріли.
Я був малий, водив тебе за руку,
Але на щастя обернулась мука –
Через усі літа мої дорослі
Ведеш мене за руку, батьку, й досі!
Сліпий не той, у кого очі темні.
Незрячий, хто в думках своїх наземний.
Я по землі водив тебе під небом,
А ти мене думками вів до себе.
Оті твої палкі слова видющі,
Неначе трави запашні цілющі,
Вони мене од зла порятували,
Від темноти життя полікували.
Твої пісні, що ти співав з журою,
Стають крильми пісень, зачатих мною.
Твої поради – батька заповіти –
Мені дорожчі всіх порад на світі!
... Я був малий – водив тебе за руку,
Але на щастя обернулась мука –
Через усі літа мої дорослі
Ведеш мене за руку, батьку, й досі!

ПІСНЯ

Минуло літо,
Минуло гарне,
Минуло.
Зринуло з весни –
Пірнуло в осінь,
Пірнуло.
Пробігло днями,
Пройшло ночами –
Піснями.
Лиш привіталось –
Вже попрощалось
Із нами:
«Бувайте,
Бувайте, люди!
Хай радість буде
Між вами!

Трудіться!
В житті миріться,
Живіть на світі
Братами!».
Птахи – крилами,
Немов – руками
Махають,
Ще й голосами,
Немов серцями,
Гукають:
«Ніхто не знає,
Чи дочекає
На той рік.
Чи доведеться...
Чи поведеться...
Життя – вік.
Минуло літо,
Минуло красне,
Не стало,
Пішло садами,
До ніг плодами
Упало...
Минуло літо,
Минуло гарне,
Минуло...

ПОРАДА

Не багатінню –
Радійте квітінню,
Душі пломенінню,
Дощів крапотінню,
Бджоли клопотанню,
Живому корінню,
Дітей поколінню,
Радійте, рідніте!
Серцями прозрійте.
Живіть у достатку,
Любіть до останку.
З високого ґанку
Вклоняйтеся ранку!
Трудіться, миріться,
За щастя боріться!
За щастя, за волю,
За радісну долю!

ПІСНЯ МОЯ

Ой, пісні ж мої ранкові,
Як лозиночки вербові,
Біля серденька привиті,
Як в родючу землю вбиті.
Зашумлять веселі грози,
Розів'ються верболози,
Ніби листячком, словами,
Ніби гіллячком, рядками, –
Пісне моя!

Не порадиться, чи треба,
Щоб знялась верба до неба:
Та мені то небайдуже –
Слухай серцем, любий друже...
Розвивайся, вербо-пісне!
Вже душі для тебе тісно.
Зашуми понад гаями,
Відгукнися солов'ями –
Пісне моя!

З буйним вітром поборися,
Сили й волі наберися,
А тоді од вітру й бурі
Відлунися у бандурі.
Чи сумна, а чи весела,
Йди в міста і в тихі села –
Пісне моя!

Задушевна і вродлива,
Будь же ти завжди правдива!
Звесели людей журливих,
Колиши дітей грайливих,
Всіх закоханих в любові
Поєднай на рушникові...
Будь же, рясна, ще й красива,
Незрадлива і щаслива –
Пісне моя!

ВАЛЕРІЙ ВИХОДЦЕВ

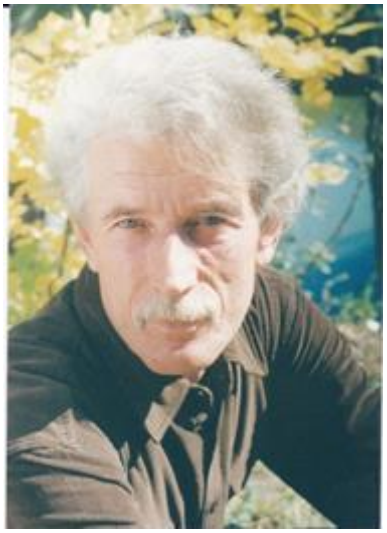

Народився 28. 04. 1949 р. у селі Байбузівка Савранського району на Одещині. Закінчив Одеське медучилище. Працював фельдшером у м. Білогірськ (Крим). Заочно навчався в Сімферопольському державному університеті на філологічному факультеті. В Криму відвідував літстудію при Кримській організації Спілки письменників України. На початку 1970-х років друкувався в колективних збірниках поетів Криму («Яблоневый цвет», «Утренние поезда»). Більша частина зрілого життя Валерія Виходцева (з 1976 року й до останніх днів) минула на Дунаї, в старовинному українському містечку Кілія Одеської області. Працював у різний час учителем української мови та літератури і вихователем у школі-інтернаті. У 1984 році заснував літературне об'єднання «Дельта» (з 1994 року «Дунайська хвиля»). Вірші поета друкувались на сторінках місцевої періодики (кілійська районна газета «Дунайская заря»), у всеукраїнських літературно-мистецьких журналах («Прапор», Харків; «Донбас», Донецьк), альманахах («Вітрила», Київ; «Горизонт», Одеса), у колективних збірниках («Дунайська хвиля», Ізмаїл-Кілія; «Боян. Поезія'96», Київ; «Сповідь серця», Харків-Ізмаїл). Автор збірок: «Дзвони вічного добра» (Ізмаїл-Кілія, 1998), «Полум'я кульбаб» (Одеса, 1998), «Музика серця» (Ізмаїл, 2019), віршів поза збірками. Дипломант Міжнародного літературного конкурсу «Гранослов» (1994). Член національної Спілки письменників України (2000). Видання «Артекультура» в Мілані надрукувало вірш «Читаю літери зірок» (перекладений італійською мовою) та нагородило автора Дипломом «За заслуги у створенні сучасної поезії» (1999). Органічну ознаку художньо-філософського складу авторського «Я» Валерія Виходцева визначає особливий ліризм. У його віршах відгукується багатьма камертонами шляхетна, тонка й вразлива душа. Крізь усю творчість поета лейтмотивом проходить вірність національним джерелам. Загальна атмосфера його художнього світу формує самобутню ауру, своєрідний ритмічний малюнок і унікальну багатоголосу музично-живописну й поетично-образну картину придунайського світу. Тут усе дихає високою естетикою, вишуканою манерою письма, любов'ю до сонцесяйного буджацького краю, голубого Дунаю. Художнє мислення Валерія Виходцева ґрунтується на ідеї утвердження життя та уславлення його краси. Він володів рідкісною схильністю до саморефлексії. Його субстанція – органічність вислову, максимальна самозаглибленість і самозосередження. Абсолютизація жаги ідеального, багаті ресурси архетипної образності, філігранна строфіка, витончене слово – сутнісні риси мистецької ідентичності поета. Відійшов у вічність 15 лютого 2003 року. Похований у м. Кілія Одеської області.

***

Літера до літери,
Слово до слова –
Так починається
Наша мова.
Рідна мова –
Моя країна.
Так починається
Україна.
Так починається
Білий світ –
З моєї матері
Біля воріт.

***

Я виважую слово,
Як виважують колос.
Цей молочний ще колос,
Наче наш світ.
Я виважую слово,
Я відшукую голос
У багатоголоссі
Єдиний, свій.

МОВА

Вона, як музика довкола,
Як диво, вплетена в пісні.
Не зраджу їй уже ніколи –
Вона від матері в мені.
Уже підняла із руїни
Свою нескорену красу.
Любов до мови України
Я з честю й гордістю несу.
Через калинові долини,
Через тумани і сніги
Любов до мови Батьківщини,
Де наших предків береги.

***

Ой, Поділля, моє Поділля!
Це і дощ через гай навскіс,
І гаптоване рукоділля –
Це і соняшниковий ліс.
І дуби на узліссі кремезні,
Як засмаглі в степу козаки.
Серед зим вікових не замерзли,
Як народні кармелюки.
Це куточок моєї Вкраїни,
Де сивіє її давнина –
Це і досвітки при калині,
Це і мати біля вікна.

***

Я родом з Поділля,
Де друзі усі,
Де славне минуле
Савранських лісів,
Де берег дитинства,
Де рідне село
Мені у дорогу
Наснаги дало.

***

Вночі, коли стигнуть вишні,
Болі мої болять.
Сяду я та спочину.
Мамо, і Ви сідайте
Вдома, під нашими вишнями.
Разом отак посидимо,
Прожите перегорнемо
Вночі, коли стигнуть вишні.

ВИШНЕВИЙ ЦВІТ

Квітнуть вишні в квітні біля хати –
І зробилось біло у саду,

Де мене чекає біла мати,
Зупинивши стомлену ходу.

Щоб на диво біло надивився
Під її квітучим рушником,
Щоб на долю цвіт мені стелився,
Як прийду я здалеку пішком.

Зачекай ще, рідна, і не сердься,
Бо життя у мене не просте…
Та ніколи у моєму серці
Цвіт вишневий вже не відцвіте.

***

Вквітчайте, мамо, стріху
На зелені свята.
І вишиванку винесіть мені.
Я повернусь додому
Рано-вранці
Провідати похилі
Ваші дні.

ЛЕБЕДІ ЛЕТЯТЬ

Зграєю у небі
Лебеді летять
Над моїм дитинством,
Над моїм життям.

Над моєю хатою
Посеред села,
Над моєю долею
Зграя пропливла.

Пропливла у далі,
В неозору синь,
Залишала тільки
Цей політ краси.

І бентегу в серці
На усе життя.

Зграєю у небі
Лебеді летять

ДЗВОНИ ВІЧНОГО ДОБРА

Стара дзвіниця плаче у тумані.
Стара дзвіниця серед Кілії.
Її долали в підступі й обмані
Віками – і чужинці, і свої.

Вона стоїть посеред парку,
Посеред долі нашої стоїть.
Століть тримає невмирущу марку
У славній нашій, древній Кілії.

Віконниці задивлені на північ
До гордого і сивого Дніпра.
Її і досі будять ранком півні
Подати дзвони вічного добра.

БУДЖАК

В надвечір'ї неозорий
Степ Буджацький догора,
А у небі ясні зорі
Від Дунаю до Дністра.
Скільки бід він знав і болю –
Полинами аж пропах.
Скільки легінів за волю
Залишилось у степах…
Не загояться ще рани
Від села і до села.
Посивіла дуже рано
На курганах ковила.

***

Славне місто Кілія –
Це планеточка моя
Біля рідного Дунаю.
Я завжди його впізнаю
У зеленому краю.

Навіть в людях впізнаю.
В добрих людях, у серцях.
У озерах, острівцях…
Жить віки буде, я знаю,
Кілія біля Дунаю.

ДОЛЯ

Вже не висять над нами палаші,
І пісня понад берегом лунає…
Якби ще похреститись у Дунаї
І змити відчуття раба в душі,
І серцем повернутись до добра,
І не купитись більше на обмані –
На лозунги заклично-полум'яні.
І долю шанувати нам пора,
Підняти її вартість у ціні
У душах наших, а не на папері…
Бо доля не постукає у двері
І не примчить на білому коні.

КОЗАЦЬКІ ЛЮЛЬКИ

Де рів, де фортеця,
Де мури упали,
Не всі ще люльки
В Кілії відкопали.

Козацькі люльки –
Мов козацькая доля.
Не кожний вернувся
З кривавого поля.

Не кожний оплаканий
З тих козаків,
Із славних хортичників –
Січовиків…

Люльки ще викопуєм
З краю рова.
І пам'ять козацька
У нас ще жива.

ДИКЕ ПОЛЕ

Дике поле… Степи, ковила…
Куди стежка мене завела?
Куди стежка оця кураями,
Незнайомими серцю краями?

Де лиш коні несуть козаків
Диким полем крізь гомін віків.
І куди вони мчать, я не знаю,
Чи до сивого Істра-Дунаю,

Де ясиру ще свіжі сліди,
Де своїх визволяли з біди…
Чую досі копита в імлі,
Як в степу припаду до землі.

ОЙ, ЗА ДУНАЄМ ГОЛУБИМ

Ой, за туманом, за лиманом,
Ой, за Дунаєм голубим
Стоять козацькії намети
Назло всім ворогам лихим.

То запорожці-задунайці
В новий похід кують шаблі,
Вони ще вірне скажуть слово
За волю матінки-землі.

Вони за буй-очеретами,
Що аж сягають Сулини,
Чекають знак,що вже готові
Пустить над плавнями дими.

ГОМІН СТЕПУ

Вслухаюсь я у голос степу,
В його сивіючий полин.
Життя без нього, як без тебе,
Як без води старенький млин.

Приспів

А у степу така трава,
А у степу усе буяє,
І закрутилась голова,
І серце в грудях завмирає.

Єдиним звуком доторкнися
До вкрай напнутої струни,
І на світанку повернися,
Коли дрімають ясени.

Приспів

Коли довкруж нема ні звуку,
Коли ще спить нічний вертеп,
Я простягаю тобі руку –
Давай втечем в Буджацький степ.

Приспів

***

Заросла крута гора
І степи, що серцю милі,
Але тільки не могили
Від Дунаю до Дніпра.

Через віхоли віків
Вони свіжі і донині.
На великій Україні
Над шляхами козаків.

Це усе нам не чуже:
І кургани в нашім полі,
І козацькії тополі –
Ми навіки збережем.

***

На Дунаї – ані хвилі,
Вечір в березі притих.
Лиш якась пташина квилить
Серед заростей густих.
Десь листочок обірвався

З гілки жовтої журби –
І у серці зойк озвався
Одинокої верби...
А Дунай тече крізь літо
Попід шляхом чумаків
В двадцять першому столітті
З духом славних козаків.
В море пісню солов'їну
Зносить вічна течія...
Де любов до України
Починається моя.

СКІФСЬКА БАБА

Б. Сушинському

Стоїть вся обцілована вітрами
З печальними очима на Дунай.
Кому не лінь – їй залишали шрами,
Коли в степу кривавився курай,
Коли ордою в полі килиїмськім
Кривих мечів проносились полки,
Де прапор закріпили український
Назавжди запорізькі козаки.
Стоїть вона у зоряній оздобі,
Століть перебираючи думки,
Стоїть вона у маминій подобі,
За долю нашу молиться віки.
І доки у степу є скіфська баба,
І є онуки бабі не чужі,
Жовтітимуть на березі кульбаби,
Синітимуть Дунаю рубежі.

БАНДУРА

Пам'яті бандуриста і поета
Михайла Василюка

Затихла бандура – не грає.
Не торкнуться пальці її.
І ніколи уже не розкрає
Моє серце і думи мої.

А колись же отут при Дунаї

Українські як грала вона.
І чому? Я не знаю, не знаю,
Обірвалась бандури струна…

В КІМНАТІ МИХАЙЛА ВАСИЛЮКА

Самітня бандура
з обірваною струною
сперлася на стіл
з недописаними віршами
і тужно зітхає:
До кого понести вечерю,
зав'язавши «Калачі»
у гаптовану журбою
і любов'ю білу хустину,
підперезавшись кобзаревим
червоним поясом?

***

Галині Лисій

Яке в нас небо неозоре
І нерозгадана блакить,
І незгасимі сяють зорі,
І місяць золотом сліпить.

Коли мудрішаєм з літами –
То зводим погляди тоді
У дивосвіт понад хатами,
У наші мрії молоді.

***

Я бачу, як сонце у стрісі
Розгублює промені дня.
Витріскує в стиглім горісі,
Виблискує в гриві коня.
Вибілює ріллі воронні,
Висріблює сталь лемешів,
Висвітлює дерева крону,
Вигоює рану душі.

БІЛІ КВІТИ

П. П. Чакіру, художнику

Його юність по селу пробігла,
Протоптала стежку на луги,
Де надії квітка біла-біла
Цілувала в травах береги.

В морі квітів польових купався
Під сузір'ям вічного Ковша.
У полон до них навік попався –
Там і залишилася душа.

За оте єдине диво світу
Він віддав би профіль пірамід.
І зігріті його серцем квіти
Тягнуться у майстрів небозвід.

Хоч роки невпинно відпливають,
Але квіти вже не відпливуть.
В акварелях ніжно оживають,
Бо в душі із юності живуть.

ПОЛУМ'Я КУЛЬБАБ

Іскрять росинки на калині,
Підбилось сонце з-за горба,
А попід вербами в долині
Розквітло полум'я кульбаб.

І хтось над ним вже душу гріє.
Чия то стомлена душа?
То, певно, Мавка тихо мріє,
Чекає свого Лукаша.

І все в надії на відсонні,
Над нею схилена верба…
А проти хат мрійливо-сонних
Розквітло полум'я кульбаб.

***

Які дерева дивовижні –
У білі вкутались дими.
І біла хата біля вишні
Під білим бархатом зими.

І біля хвіртки білий смушок
На білім кожушку твоїм.
Чи то стоїть лиш білий смуток,
Який зробився і моїм?

МОЛИТВА КОХАННЮ

І приходять у світ білий люди,
На цю землю і грішні, й святі,
Щоб добро було завжди і всюди
І було ще кохання в житті.
І задумався я біля хати:
А чого я на цей світ прийшов –
Помолитись чи покохати
Ту, яку ще ніхто не знайшов.
Я отут, щоб молитву творити,
Доторкнутись її підошов.
Я прийшов, щоб навік полюбити
Ту, яку я сьогодні знайшов.

***

Євгенії

Можливо, я себе гублю
У шаленіючому вирі,
Який несе мене у вирій,
Де я лише тебе люблю.
І ні про що вже не молю,
І ні про що вже не прохаю.
Один лиш раз я так кохаю,
Один лиш раз я так люблю.

ТВОЇ ОЧІ

Очі твої, мов два окрики
Серця мого навесні
По минулій осені.
Мов печалі мої одні,
Серед розталого снігу
Голубих снів…

***

Шелест зів'ялого листя
гонить осінній вітер.
Смуток легким туманом
ліг на зап'ястя віт.
І у тумані жінка
свічку любові світить,
щоб уночі виднівся
шлях до її воріт.

***

Барвінкові очі –
барвінковий день
По траві в долині
райдужно іде.
Із дерев старанно
обтрусив росу –
Голубі надії –
вранішню красу.
На вербовім листі
крапельки несе.
Це до болю миле –
це моє усе.

ІЗ ЦИКЛУ «СВІТ КРАПЛИНИ»

***

Зоря упала. І все – нема…
Та вірю я, що в чиїхось грудях
Не стане місця холодним грудням,

А зійде зірка ота сама.
***

А місяць на небі гострий
Лиш ручку – і серп уже…
Не підем сьогодні в гості,
А підемо щастя вжнем.

***

Зоря під ранок не згаса –
Зоря ховається у роси.
Сльоза скотилася на коси –
Зоря подумала – роса.

***

Торую стежечку до тебе –
І день при дні, і день при дні…
Я пропишусь в твоєму серці,
Як місце знайдеться мені.

***

Схрестились погляди обох
І слово мовитись не хоче…
Тобі мої зелені очі
Нехай розкажуть про любов.

***

Мерхли зорі в небі
Й падали в росу.
Не будіть! Не треба –
Вранішню красу.

***

Думка на думку – стислося серце,
Мов на світанку бруньки.

Я опустив своє щастя з відерцем –
Лиш забриніли струмки.
***

Німіє вітер в чистім полі.
І мерехтливе сяйво дня
Лоскоче пружний стан тополі
І гриву бистрого коня.

***

Як не стане добра і любові,
Ми будемо, як той пустоцвіт,
Понад шляхом одні та убогі –
І тоді збожеволіє світ.

***

Навколо мене лиш трава.
Вслухаюсь в музику зелену –
Вона написана для мене –
І не потрібні тут слова.

***

За скільки можна купити друга?
І скільки треба за нього дать?..
Даремно в когось така потуга,
Бо друга можна лише продать.
ТАМІЛА КІБКАЛО

***

Ця чиста сторінка, як чиста душа,
Не зайнята ще під сузір'ям Ковша.
Ніхто ще ні слова на ній не сказав,
А я доторкнувся і вірш написав.

ТАМІЛА КІБКАЛО

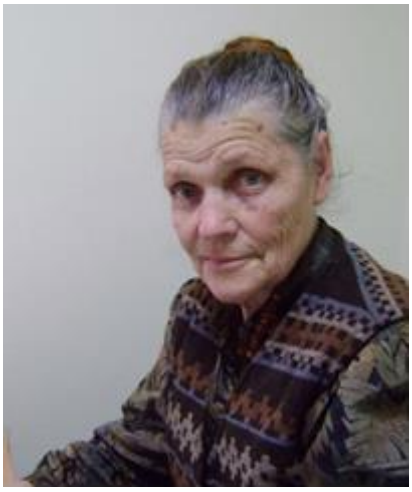

Народилася 18. 08. 1937 р. у селі Новоолександрівка Сахновщинського району Харківської області. Закінчила Мелітопольський державний педагогічний інститут, отримала спеціальність учителя хімії та біології. З 1964 року мешкає в Ізмаїлі. Впродовж 22-х років працювала за фахом викладачем кафедри хімії Ізмаїльської філії загальнотехнічного факультету Одеського технологічного інституту холодильної промисловості. Вірші почала писати після сорока років. Авторка виданих в Ізмаїлі поетичних збірок: «Дві мови – два крила» (2005), «На Дунаї хвиля грає» (2017), «Весна на Дунаї» (2017), «Голос душі» (2017); книжок-розмальовок для дітей: «Веселинка» (2002), «Малюнок-подарунок» (2004), «Кульбабки» (2006), «На дитячому малюнку» (2007), «Краю рідного картини» (2015), «Рідний край – серцю рай» (2016) та ін. Член Ізмаїльського літературного об’єднання імені Михайла Василюка, засновниця молодіжного музично-поетичного клубу «Причал» (1991), культурно-громадська діячка, «Жінка року» (2002), людина року в номінації «Суспільно-політична діяльність, доброчинність» (2010). Поезія Таміли Кібкало перейнята вірою в силу любові до людини, до Творця, до України, до рідного Придунав’я. Вона несе до читача світло своєї душі, добро серця, висоту Духу, утверджуючи християнські цінності та велику шану до рідної землі. Її почерк завжди впізнаваний – рідкісно ясний, простий і прозорий, водночас колоритний і неповторний. Світовідчуття Таміли Кібкало втілене в широкому діапазоні тональностей. Проте найчастіше це філософський плин думки та медитативна сповідальність. Універсальною темою її творчості є реакція душевного болю на жорстокість і несправедливість світу. Емоційне та смислове осереддя лірики поетеси формують стрижневі мотиви душі, добра, любові, милосердя. Високу духовність і гуманістичну енергетику її слова увиразнює євангельський пафос. Вагому частину доробку Таміли Кібкало складають поезії про сонцесяйний Придунай, його мальовничі краєвиди та гостинних мешканців. Літературно-музичний і літературно-живописний синтез як ознака індивідуально стилю поетеси став основою для створення збірки віршів «Весна на Дунаї», проілюстрованих ізмаїльськими художниками, покладених на музику викладачами та студентами Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Окрему сторінку творчої біографії Таміли Кібкало становлять вірші для дітей, наділені щемною любов’ю до маленьких читачів, глибоким розумінням чистих дитячих душ. «Духовні краплини для малої дитини» – це те ідейно-тематичне осереддя, що визначає смисл життя і творчості поетеси. Мешкає в м. Ізмаїл Одеської області.

ДО ЧИТАЧА

З моїх страждань народяться пісні.
Веселі чи сумні – не знаю.
Цвісти в них будуть квіти весняні
На березі блакитного Дунаю.
В них подих вітру і пташиний спів,
Стук дятла на старій осиці
І шелест листя змішаних лісів,
І все, що в кольорових снах насниться,
І все, що бачу я тут наяву,
Бо в Придунав'ї вже давно живу
На грішній і святій землі,
Де губляться зірки в густій імлі,
Де сонце восени гаряче,
Де горлиця радіє й плаче.
А що віщує? Радість чи біду,
Коли на зустріч з читачем іду?

***

Мені у сні явились вірші…
Сумні, веселі і потішні.
Я їх з любов'ю зустрічаю,
фруктовим чаєм пригощаю.
Радію з ними, мов дитя,
бо в віршах тих і каяття,
і дяка Богові за те
правдиве слово золоте.

***

Тече поезії ріка
у небо синє,
а навкруги, куди не глянь,
сади осінні.
Тече поезії ріка,
і кожен бачить,
об чім поетова душа
болить і плаче.
Тече поезії ріка…
Папір, перо, рука…

***

Я Богу дякую за все:
за мирне небо, мирну землю,
за спів пташиний навесні,
за оцей край благословенний,
де жити випало мені.

***

Шевченкова мова –
джерельна водиця,
яскравими барвами
грає-іскриться.

Шевченкова мова –
зоря світанкова,
навіки у серці моїм
залишиться.

***

Плакало небо три дні і три ночі.
Вітер сердито дерева ламав.
В темряву ночі вдивлялися очі –
Батько на сина з Донбасу чекав.

Мати молилась в невтішному горі:
«Боже, спаси всіх, спаси від війни».
Тихо над містом плакали зорі...
Падали в битвах сини.

Хто з України робить руїну?
Серцем горніться до неї усі
І полюбіте, як мати дитину,
У невимовній Божій красі.

ПАМ'ЯТІ МИХАЙЛА ВАСИЛЮКА

Буде осінь і зима,
а тебе нема, нема.
Ой, немає і не буде,
розриває туга груди.
Змовкла пісня солов'я,
Змовкла пісня, стихла кобза.
Незабутній рідний образ –
промінь світла на стіні,
бо і вдень, і серед ночі
ті веселі мудрі очі
в душу дивляться мені.

***

Усміхнена, як сонечко весною,
наснилась матінка чорнява, молода.
Просила я: «Поговори зі мною,
спіткала у житті мене біда».

І, лагідно обнявши мої скроні,
промовила: «Молись, молись,
Всевишньому молися, моя доню,
і він простить тобі колись.

І вкаже Бог до істини дорогу,
і візьме болі та печаль твою».
І ці слова, і мамині долоні
зігріли душу страдницьку мою.

***

Люби і знай свій рідний край,
Буджацький степ, ріку Дунай,
сріблясто-голубі лимани,
осінні вранішні тумани,
гаїв смарагдовий розмай…
Люби свій Придунайський край!

ВЕСНА НА ДУНАЇ

Квітує весела весна на Дунаї,
у вербах зелених зозуля кує,
а сонце сміється і сміх його ллється
на квіти, на трави, на серце моє.

І серце, мов пташка весною, радіє,
вбирає у себе ранкову красу.
На крилах натхнення, на крилах надії
красу усім дітям у пісні несу.

НА ДУНАЇ

На Дунаї хвиля грає.
Вдалині відлуння грому.
Моряки з чужого краю
Повернулися додому.
Їх на рідному причалі
Світла радість зустрічала:
матері, дружини, діти,
і для цього варто жити.
Мир усім! І сонце сяє,
усміхаються малята.
На Дунаї хвиля грає,
на Дунаї нині свято!

ОСІНЬ В ІЗМАЇЛІ

Осінь панує у нашому місті,
місто купається в жовтому листі,
«бабине» літо під сонечком мріє,
пташка співає молитву Марії:
«Матінко Божа, спаси і помилуй,
ми відлітаємо завтра у вирій.
Силоньки дай нам у краї чужому,
щоб навесні повернутись додому».
Осінь панує у нашому місті,
місто купається в жовтому листі.
День чарівний, як у Божому раї,
осінь чудова в нашому краї.

ВІХОЛА

Весела біла віхола
в наш Ізмаїл приїхала
на білому коні.
Лапатий сніг
летів до ніг,
на дах, на вікна, на поріг,
І радість неабияку
Подарував мені!

***

В Ізмаїл прийшла зима.
Ой, яка розумниця!
Білим килимом покрила
дитсадок і вулицю.
Хоч з'явилась на хвилинку,
налякала не на жарт:
тануть білії сніжинки
на долоньках у малят.

У СЕЛІ САФ'ЯНИ

У селі Саф'яни не ростуть банани,
Ананас і ківі не росте.
У селі Саф'яни персики духмяні –
Їх дарує людям сонце золоте.
Нащо вам ті суші?
Краще їжте груші –
В них є соки рідної землі.
Молитвами вчасно
Вилікуйте душі,
Щоб не загубились
У густій імлі.
У селі Саф'яни не ростуть банани,
Ананас і ківі не росте.
У селі Саф'яни яблука рум'яні –
Їх дарує людям сонце золоте.

В ЛАРЖАНЦІ

Вузенька стежечка веде мене до школи,
пташки співають чарівні пісні,
яскраво сяє в небі сонця коло,
і на душі так радісно мені.
Біжать назустріч діти-пташенята:
веселі личка, зачіски смішні.
Я їх люблю, у мене їх багато,
і на душі так радісно мені.
А над Ларжанкою веселе сонця коло,
травневе небо ніжно-голубе.
Село моє, село зеленочоле,
Довіку я любитиму тебе.

СЕЛО НАД ЛИМАНОМ

Погода чудова. Дні літні минають.
Пташки перелітні уже відлітають,
а сонечко в небі ласкаве, серпневе.
Я їду на свято в Першотравневе.

Погода чудова. Дні літні минають.
Я їду туди, де мене вже чекають,
де зорі зоріють в ранковім тумані,
де випита сонцем вода у лимані.

Село над лиманом, зелене і тихе.
Нехай обминають негода і лихо
гармани твої і садки, і оселі,
і квіти на клумбах яскраві й веселі.

Твоїм трударям я бажаю достатку,
На радість синочка чи донечку в хату.
Бажаю здоров’я і миру, й врожаю,
щасливої долі у рідному краї.

СВІТЛИЦЯ

В школі, у селі Кислиця,
українська є світлиця.
Гарна, біла і весела,

як було колись у селах.
Є в ній фото господині
(жаль, не модно стало нині),
українські різні речі –
від вишиванок до печі,
кочерга і рогачі,
щоби поратись в печі.
У дворі є пес фанерний,
має добрі він манери –
не кусається, усміхається.
У гніздечку два яєчка,
папуровий тин і дах,
горщик на тину і глечик
мирно сохнуть на кілках.
Приїжджайте у Кислицю –
в українську ту світлицю.
Оком тут куди не кинь
живе пам'ять поколінь.

ТАНЯ ДОЙЧЕВА МАЛЮЄ

Таня Дойчева малює
краю рідного картини.
Подивіться, які гарні
у художниці-дитини

і тополі в чистім полі,
і конячка, і повозка,
дід з бабусею, що їдуть
із Озерного в Матроску.

На повозці огірки
молоденькі, не гіркі
для салатів онучаткам –
гарним хлопчикам й дівчаткам.

***

В куточку рідної природи
і очерет, і тихі води,
й чудові ранки весняні
до болю дорогі мені.

За що ми любимо свій край?
За те, що є ріка Дунай!
Де лік часу повільно йде,
де літо завжди молоде.

В куточку рідної природи
як я люблю осінні дні,
коли багряний лист кленовий
в долоню падає мені.

Ще я люблю зимові дні.
Під білим килимом природа
і візерунки на вікні…
Тоді так радісно мені.

ПОМІЧНИК

Дмитрик коника запріг
У легку підводу.
Їде з дідом до лиману
набирати воду.
На городі огірки,
перець і томати,
та ще й сині баклажани
треба поливати.
Коник Орлик – бігунець,
хлопчик Дмитрик – молодець.

***

Намалюю я малюнок –
для матусі подарунок:
верби, берег і Дунай –
мій чудовий рідний край.
Над Дунаєм сонце сяє,
пташка пісеньку співає.
Сом, ледащо, спить на дні
і не ловиться мені.

ЧОМГА

Гніздиться в плавнях,
біля Дунаю,
трьох каченяток
в гніздечку має.
Чубата чомга
щаслива нині –
її гніздечко
пливе на спині.

РІДНА ХАТА

На малюнку рідна хата:
і весела, і багата
в кольорових візерунках
на фарбованій стіні.
І квітник, і небо синє,
й бессарабський день осінній,
і маленька господиня –
все сподобалось мені.

ПРИМОВКИ

Присвячую Н. П.

У траві-мураві,
в зеленім барвінку
я купаю тебе,
любий Валентинку.
Я купаю-примовляю:
«Рости-рости, синку,
щоб міцними були ручки
і стрункою спинка.
Щоб веселими були
твої карі очі,
щоб їх ніжно цілували
вустонька дівочі.
Щоб вишневими були
твої повні губи,
щоби злії вороги
не звели до згуби».
Я купаю примовляю:
«Рости-рости, синку,
щоб крилата була доля,
щоб сміявся дзвінко».

ГНОМ І НАТА

На Землі святій і грішній,
де у квітні квітнуть вишні,
де у червні на деревах
червоніють ягідки,
жив собі маленький гномик –
і веселий, і потішний,
дарував він дітям радість залюбки.
Він приніс маленькій Наті
два метелики крилаті,
іграшкове цуценятко,
білу квітку запашну.
А іще подарував їй (щоб ви думали, малятка?)
щедру посмішку, як сонце –
теплу, ніжну і ясну,
щоб не сумувала Ната,
бо у Нати нема тата,
а сьогодні в неї свято,
День народження – сім літ!
Мама торт спекла медовий,
буде в них обід святковий,
буде в них обід веселий,
справжній іменний обід!
Дзвоник в двері – до Натусі
ідуть гості: Катя, Люся,
Оля, Юля і Тетянка
з меншим братиком Іванком.
На столі свічки палають,
їх сьогодні цілих сім!
Діти їли торт медовий,
діти пили чай «Фруктовий» –
було весело усім.
День минув, згасає сонце.
Вже останній промінець
заглядає у віконце.
Тут би повісті й кінець…
Але знову щось у Нати
невеселі оченята.
Подарунків є багато,
гарні квіти тут і там.
Та говорить Гному Ната:
«Подаруй, будь ласка, тата,
я за нього ляльку Барбі
назавжди тобі віддам».

ГАЛИНА ЛИСА

народилася 15. 12. 1948 р. у селі Кочковате Татарбунарського району Одеської області в багатодітній родині Ярини та Пантелія Бузи. В 1956 році у зв'язку з вимушеними обставинами родина оселяється в сусідньому селі Трапівка. Поетичний талант дівчинка відкрила в собі ще в дитячому віці; у 8-му класі надрукувала перший вірш у районній газеті. Після невдалої спроби вступити до Київського національного університету ім. Тараса Шевченка закінчила бухгалтерську школу на Хмельниччині, згодом – Ананіївський технікум. У віці 21-го року разом із чоловіком Борисом Лисим переїздить до с. Зарічне, в якому минули всі її подальші роки. За спогадами поетеси, вона «писала, як жила і жила, як писала». Поєднувала високе мистецтво слова з роботою в колгоспній конторі, важкою сільською працею та необлаштованим побутом. Мріяла стати вчителем. Покликання таки привело її до дітей. Вона створила власну «Азбуку моралі», проводила в Татарбунарській школі-гімназії уроки Добра. Часто зустрічалась із людьми в полі, у трудових колективах, будинках культури. Виступала в прямому ефірі республіканського радіо «Промінь». Публікувалась у районних, обласних і всеукраїнських часописах та альманахах: «Дунайская заря», «Чорноморські новини», «Вільне життя», «Вижницькі обрії», «Вечорниці», «Благовіст», «Сільський час», «Захід», «Барвисток».Авторка збірок українською та російською мовами: «Сільська мадонна» (Татарбунари, 1992), «Соломинка моя» (Білгород-Дністровський, 1996), «Эхо души» (Білгород-Дністровський, 1996),«Доля» (Одеса, 2004;Харків, 2011), «Слово – не птах...» (Ізмаїл, 2005; Харків, 2011), «Свеча» (Одеса, 2008). Переможниця районного конкурсу «Жінка десятиліття» (2001) та «Жінка року» (2002)в номінації «Культура, мистецтво, засоби масової інформації». Лауреат міжнародного літературного конкурсу поезії «Світ 2005» в Італії (м. Мілан, журнал «Arteculture»). Лірична героїня Галини Лисої – звичайна жінка, занурена в щоденні клопоти, але сповнена високих і чистих почуттів. Поетеса оспівує любов до рідної землі, шану до батьківської оселі, глибоко переживає материнську долю. Її лірика явила багату й проникливу образність. У ній відображено вічні цінності: любов, добро, милосердя, красу. Центральні теми творчості поетеси – Бог і Любов. Основне джерело її художнього світу визначило Святе Письмо. Національний колорит і висока духовність, сильне особистісне начало, музикальність –складові індивідуальної мистецької манери Галини Лисої. Частину її віршів покладено на музику (збірка «Дивоквіт любові: Пісні», Тернопіль, 1999). Відійшла в позасвіти 26 грудня 2018 року. Похована в с. Зарічне Татарбунарського району Одеської області.

***

Слова у серце стукають, як в двері,
Такі прості, неначе білий день.
І виростають вірші на папері,
Настояні любов'ю до людей.

***

Немов у воду – пірну у тишу,
Покличу слово до себе я.
І так про долю чиюсь напишу,
Що стане кожному, як своя.

У слово ніжність вплітати буду,
В долонях гріти теплом душі.
Щоб коли вийду із ним на люди,
Хоч хтось би мовив: «Ось це вірші!».

***

Не переконати вже мене,
Що слово «Бог» я серцем розумію.
Я сію слово, може, хтось пожне,
А не пожне ... я все одно посію.

РІДНА МОВА

Думка, неначе ластівка срібна,
Вдячні слова у гніздечко впліта:
«Рідная мово, ти нам потрібна,
Мово! – ти не сирота».
В кожній оселі – слово до слова,
Линуть від серця звуки прості.
Люди! Шануймо волю і мову –
Цінності наші святі.
Мова джерельна – квітка калини,
Спів солов'їний, шелест трави.
Як гуркіт грому – живи, Україно!
Мово вкраїнська, живи!

***

Мені ж, мій Боже, на землі
Подай любов…»
(Т. Шевченко)

Просив поет: «Подай, мій Боже,
Мені любов…». І Бог, як дар,
Дав йому СЛОВО на сторожу,
І СЛОВО вилилось в «Кобзар».
Вкраїни пам'ятник могутній,
Якому не роки – віки!
Будь перепусткою в майбутнє,
Де рідне слово в дві руки
Приймає кожная людина,
Бо в нім є ПРАВДА! Знає всяк:
«Кобзар» – це наша Україна,
Конкретна доля: брат, козак,
Кріпачка, наймичка, сирітка,
І батько, й матір, і сестра.
Де кожному відкрита хвіртка
До слів любові і добра.
Це наш поет велінням Божим,
Все переживши серцем сам,
Поставив СЛОВО на сторожі,
Мов заповіт залишив нам,
Що Україні вічно жити!
Бо в кожній хаті – ПРАВДА є,
Де вистраждане й пережите
Все не позичене – своє.
Де тим, що каламутять воду,
Не втриматися на коні,
Де не сховати від народу
Безправ'я, злодіянь, брехні.
Ти вір, Тарасе, голуб сивий,
В пророчу силу своїх слів,
В хвилини розпачу і гніву
Піднімуться ряди братів.
І слава про Вкраїну рідну
Розійдеться по всій землі.
«Кобзар» твій – доля наша гідна –
Повік світитиме в імлі.

МОЛИТВА ЯРОСЛАВНИ

За Україну нашу славну,
За рідний батьківський поріг
Молитви шепчуть Ярославни
За цілий світ, що впав у гріх.

Щоб виростали в щасті діти,
Цвіла калина у дворі,
За вічний мир на цілім світі
Молитви шепчуть матері.

Щоб Віра і Любов воскресли
В серцях зневірених братів,
Святі молитви шепчуть сестри,
Щоб їх Господь не залишив.

Неначе верби над водою,
Схилившись вітами до рік,
Жінки молитвою святою
Душею моляться за всіх.

За тих, хто в горі і хто у славі,
Піднявшись серцем до зорі,
Молитви шепчуть Ярославни –
Дружини, сестри, матері.

БОЖЕ, УКРАЇНУ БЕРЕЖИ!

Рік минулий відсміявсь, відплакав,
Залишивши пам’яті мости.
Восковою свічкою відкапав,
Видихнувши: «Господи, прости!».

«Господи! Прости!». Вся Україна
В кожній помолилася душі.
З Новим роком, рідна Батьківщино,
Боже, Україну бережи!

Збережи у злагоді щоденній,
Доведи для всіх, як два плюс два,
Істину, що наче дві легені –
Кожного обов’язки й права.

Розірви всіх сумнівів намисто,
Хай святиться віри правота,
Дай, щоб перед злом і лицемірством
В нас не розгубилась доброта.

Поведи нас чесними путями,
Ненависть зніми, як ношу з плеч,
Щоби ми в своїх духовних храмах
Мали якнайменше порожнеч.

Щоб країна розбрату не знала,
Щоб на брата камінь не носить,
Радість щоб печалі витісняла.
Господи! Дай мудрості любить!

Благодать пошли, щоб плани збулись,
Дай в людині бачити рідню,
Щоби до добра ми всі тягнулись,
Як замерзлі руки до вогню.

Щастя-долі дай у кожну хату,
Мужності триматися межі...
З Новим роком, Україно-мати!
Боже, Україну бережи!

МОЛИТВА

Боже! Навчи мене жити
Сьогоднішнім днем. Одним.
Ромашкою в полі житнім,
Райдугою над ним.
Навчи все робити з любов'ю
Для рідних і для чужих.
Дай Боже, перед Тобою
Свій відмолити гріх.
Дай сили мені в падінні
Піднятись! Й життя своє
Дай мудрості й розуміння
Сприймати таким, як є.
Дай визнати за основу,
Дякувати за все.
Благослови на СЛОВО,
Що в люди Любов несе.

Навчи прощати образи,
Навчи не робити зло.
Не жалкувати ні разу
Про те, що давно пройшло.
Навчи розумно і прямо
Чинити в своїй сім'ї,
Навчи, як вести роками
Суєтні справи свої.
Дай, Боже, мені пораду,
Як мир немирний любить.
Дай мужності – тільки Правду
В очі брехні говорить.
Пошли благодать прозріння
В собі побороти тьму.
Навчи мене із сумлінням
Судить лиш себе саму.
Благослови на спокій
Кожний прийдешній день.
Навчи не буть одинокою,
Живучи серед людей.
Пошли мені, Боже, МУДРОСТІ,
Істину розуміть.
Господи, дай мені Мужності
Сьогодні жити... Сьогодні жить.

***

Спасибі, Господи, за все,
Що я живу на цьому світі,
Що бачать сонце мої діти,
За все, що нам життя несе –
Спасибі, Господи, за все!
За хліб і сіль, за чисту воду,
За кожен кущик у дворі.
За вдачу, за талант, за вроду,
За синє небо угорі.
За пісню, що так вільно лине
В моєму серці, мов весна.
Що маю два чорнявих сина,
Що не одна. Так, не одна!
Живу серед людей хороших,
А хто недобрий, той не мій.
І не заради слави й грошей

Дарую людям голос свій.
Дарую лиш задля любові,
Дарую щиро, від душі:
Читайте, люди, на здоров'я,
Мої замріяні вірші.
Сумуйте, веселіться, плачте,
Дарую вам душі свій жар,
Бо це – не тільки моя праця,
Це в мене – просто Божий дар.
Пишу про радощі й тривоги,
Мов кращі квіти в полі рву,
Безмірно дякуючи Богу
За те, що на землі живу!

МОЄ СВЯТО

Я до схід сонця серед суєти,
Не дивлячись на календарні дати,
Спалю сама до буднів всі мости
Й сама собі влаштую в будень свято.

Я Біблію відкрию на зорі,
Сторінку в вічність перегорну тихо –
В ній кожне слово сонечком вгорі
Зігріє серце і розтопить лихо.

В ній кожен вірш уроком доброти
Вчить мудрості і віри, і Любові,
Вчить дякувати, говорить «прости»
І додає духовного здоров'я.

І стільки сили разом додає,
Що аж душа від радості співає.
Не календарне свято це – моє!
Я просто книгу «Біблію» читаю.

ПІДКАЗКА-ЗАПОВІТ

Час руйнує безжалісно тіло
Та до вічності зводить мости.
В кожне серце підводить уміло
Для підказки три слова святі.
Є три слова! Озерця на суші

Серед буднів, тривог, суєти,
Ті, що живлять духовністю душу,
Три: спасибі, люблю і прости.

Перше слово «СПАСИБІ!» нетлінне.
Необхідне, як хліб нам і сіль,
Хай у серці, як в лузі калина,
Квітне вдячність за радість і біль.

Друге слово «ЛЮБЛЮ» – то дорога,
Ви по ній, не вагаючись, йдіть.
Пам'ятаючи заповідь Бога:
Одне одного вічно любіть!

Третє слово «ПРОСТИ»– наче сльози.
Не тримайте образи в собі.
Хай поселиться в серці і розум,
Всепрощення у кожній судьбі.

Вічних істин не стерти. І знову
Час будує в духовність мости,
Де фундаментом три святі слова,
Три: «Спаси-Бі», «Люблю» і «Прости».

ПІСНЯ ПРО ТАТАРБУНАРИ

Де впали білі роси, як намисто,
Де на жита рясні дощі лили,
До степу притулилось місто,
Яке «Татарбунари» нарекли.

Стоїть край шляху пам'ятник повстанцям,
Де цвіт акацій погляд веселить,
Де ясне сонце поспішає вранці,
Щоб річечку Фонтанку розбудить.

Живемо ми і пам'яттю, і болем,
Працюємо з весни та до зими.
Багате наше місто хлібосолом,
Та найбагатше все-таки людьми.

Нехай свята Любов, Надія, Віра
У кожній хаті щастям проростуть.
Хай на прекрасній Україні вільній
Татарбунари в злагоді живуть.

МОЄ ЛІТО

Половіє жито. Пахне м’ята,
Соловейко пісню виграє.
Я багата. Я така багата,
Бо у мене ти на світі є.

Стелить червень нам спориш під ноги,
Голубиться ситцем небокрай.
Не кінчайся, літо, ради Бога,
Не минай, любове, не минай!

Висвітило сонечко крізь хмару
Тінь одну на двох серед хлібів,
Щоб побачив світ: яка ми пара,
Наче двоє сизих голубів.

Половіє жито, достигає жито,
Проминає літечко моє.
Знай: допоки будемо любити,
Доти ми на цьому світі є.

***

А Любов – вона завжди крилата
І не ходить, а літає всюди.
Де любов – там найбагатша хата,
Там живуть найщасливіші люди.

Де любов, там жінка-веселинка
І зірки в зіницях чоловіка.
Бо любов і є та соломинка,
За яку тримаються довіку.

Як не скажеш – лиш слова розгубиш,
Про любов так важко говорити.
Хіба так ось: «Коли серцем любиш,
Є на світі ради чого жити!».

Просто хмелем наші роки в’ються,
Дощ шумить і сонце сходить рано,
Просто очі до очей всміхнуться,
Прошепочуть губи: «Добрий ранок!

Добрий ранок! Голуб ясноокий!».
І підніме радість аж до неба...
Кажеш, що не старять мене роки,
Просто, я закохана у тебе....

ВАЛЬС

Обдарувала доля нас,
Маленьку радість в руки дала,
На двох подарувала вальс
І вільно в танці закружляла.

Злились з мелодією ми,
І очі в очі – знак довіри.
Колючий сніг серед зими
Здавався лебединим пір'ям.

І в такт мелодії до рук
Твоїх горнулась, мов дитина,
А вальс, не знаючи розлук,
Уже у самім серці линув.

І стало все на двох одне,
Одна на двох гойднулась хмара.
І раптом вдарили мене
Чиїсь слова: «От гарна пара!».

Навкруг мелодія пливла,
Та зорі шепіт мій почули:
«Ти не жалкуй, що я пішла,
Ми й так удвох щасливі були ..».

ВЕСНА

Пісня

Для зустрічі весна – не для розлуки,
Що проминуло – не вернуть назад.
Давай удвох візьмемося за руки
І повернемо у квітучий сад.

Приспів

А яблуні – цвітуть рожевим,
А вишні – білим.
А ми, як голуби, живемо
З тобою, милий.

Літа пройшли спокійними дощами,
Спливли, неначе листя по воді.
Та кожен рік квітучими садами
До нас приходять весни молоді.

Приспів

І знов весна щоразу, мов та сама,
Хоч пелюстки на скроні сиплять сніг.
Молюся Богу тихими вустами,
Щоб нас подовше в парі поберіг.

Приспів

ВИНО НА РАДІСТЬ НАМ ДАЄТЬСЯ

Пісня
Музика Володимира Сисоєва

Виноградар ходить, ходить в поле рано,
День за днем, за роком рік підряд,
Щоб на рідних схилах тихого лиману
Гронами світився виноград.

Приспів

Вино у нас від сонця ллється,
Вино на радість нам дається.

Наливалось гроно життєдайним соком,
Радістю світило на столі,
Виноградні лози хоч плелись високо,
Але силу брали від землі.

Приспів

Наша пісня дзвінко над полями лине,
Обгортає радістю село.
Виноградар в праці хоч згинає спину,
Але гордо підніма чоло.

Приспів

МАМИНА ЧЕРЕШНЯ

Пісня
Музика Галини Лисої

Повертаю до хати з дороги,
Тихим сумом у душу війне,
Як черешня біля порога
Замість мами стрічає мене.

Пам'ять в серце застукає слізно,
Як згадаю матусю свою:
– Мамо, мамо, прости, що так пізно
Посадив я черешню твою.

Нарікати на долю не вміла,
Як судилося, так і жила.
Пам'ятаю: матуся хотіла,
Щоб в садочку черешня росла.

Закрутила нас буднів тривога.
Думав: встигну іще посадить.
– Мамо, мамо, прости, ради Бога,
Що без тебе черешня шумить.

Прихилити їй ладен був небо,
Коли мама ішла за межу,
Та благав: «Помирати не треба,
Я черешню тобі посаджу».

Встиг її посадить, як просила,
Ой, яка ж моя плата мала!
Для матусі всього лиш годину
У садочку черешня росла.

ВИШИВАЛА МАТИ РУШНИКИ

Пісня
Музика Кузьми Смаля

В нашу хату сонечком в шибки
Вдячна пам'ять знову загляда,
Ніби бачу: білі рушники
Вишиває мама молода.

Приспів
Через мою долю рушники
Простелились пам'яті мостом,
Наче довгі мамині роки,
Чорно-білим вишиті хрестом.

Згадка душу болем дозоля,
Голкою снує по полотну,
Нитка чорним вороном кружля,
Вишиває пам'ять про війну.

Приспів

Біла нитка в маминих руках
Білою ромашкою зійшла,
Мов матуся простелила шлях
Рушниками до мого села.

Приспів

В хаті на іконі у кутку
Вічним оберегом майбуття,
Берегинею на рушнику
Вишите матусине життя.

Приспів

СОНЕЧКО

Пісня
Музика Володимира Сисоєва

Любила мати пісні співати –

Слова забула.
Любила мати гарно вдягатись
Та ні в що було.

Приспів
Сонечко моє, сонечко моє, мамо.

Любила мати косу чесати –
Чорну, красиву.
Роки промчали, на коси впали
Тумани сиві.

Приспів

Любила мати казки казати
Дітям маленьким.
Мов диво-квіти розквітли діти,
Старіла ненька.

Приспів

Любила мати рано вставати
До сходу сонця.
Та коні мчали, роки забрали,
Лишилось сонце.

Приспів

І сонцем зрання аж до смеркання
Нам мати світить.
– Світіть, рідненька, щоб нам тепленько
Було на світі.

Приспів

БАТЬКІВСЬКИЙ ПОРІГ

Пісня
Музика Кузьми Смаля

Сяду на порозі біля хати,
Теплому від сонця і від ніг.
Це ж його поклали батько й мати,
Щоб він нашу хатоньку беріг.

Приспів

Не старійте, мамо! Не старійте, тату!
Кланяюсь доземно вам до ніг.
Дай вам Бог здоров'я, щоб могли ступати
Ще багато років на поріг

Пам'ять замережена роками
Пробіжить очима по дворі.
Наче б то усе навкруг те саме,
Тільки батько з мамою старі.

Приспів

Зажурюсь тривожними думками,
А душа в минуле поверне,
Нагадає, коли батько й мама
За поріг проводили мене.

Приспів

Аж на очі навертають сльози,
Згадуючи бачене не раз,
Як стоять старенькі на порозі,
Виглядають із дороги нас.

Приспів

Є до кого серце пригортати.
Є до кого повертать з доріг.
Слава Богу, є на світі Хата,
Де чекає батьківський поріг.

ВОЛОДИМИР РЕВА

Народився 19. 06. 1941 р. у селі Культура П'ятихатського району Дніпропетровської області в родині вчителів. Закінчив філологічний факультет Кіровоградського педагогічного інституту (нині – Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені В. Винниченка). Тривалий час працював учителем, директором різних шкіл Бессарабії. На рубежі 1980–90-х рр. викладав літературу в Ізмаїльському державному педагогічному інституті (сьогодні – Ізмаїльський державний гуманітарний університет). Лауреат «Гуманітарного фонду» 1992 року. Перший лауреат літературного конкурсу «Ізмаїльська ліра» (1998). З 2001 року – член Асоціації літераторів Бессарабії «Буджак». У 1999–2004 рр. очолював Ізмаїльське літоб'єднання, назване за його ініціативи ім'ям поета-кобзаря Михайла Василюка. Головний редактор першого альманаху «Измаил литературный» (1999). Автор 7 поетичних збірок: «Семизір'я» (Ізмаїл, 2005), «Повернення журавлів» (Ізмаїл, 2006), «Добро заволодіє світом» (Ізмаїл, 2007), «Сонети. Поеми» (Ізмаїл, 2008), «Все на землі» (Ізмаїл, 2009), «Обітниця любові» (Київ, 2013), «Каміння спотикання» (Ізмаїл, 2014). Основна риса стилю – гранична відвертість. Відверте кохання, відверте неприйняття вседозволеності, агресивного цинізму й аморальності, відверте заперечення бадьорої римованої публіцистики, кон'юнктурних трафаретів. Мистецьку ідентичність поета визначають філософічність, широке коло культурологічних асоціації, поєднання дошкульної сатири з дотепним гумором. Водночас він проникливий і ліричний, медитативно заглиблений у внутрішній світ. Актуалізація ментального світу нації/народу, закоріненого в рідній мові, літературі, фольклорі та історії, утвердження добра та Божих законів – стрижнева вісь розмаїтого тематичного спектру його творчого доробку. Епічний характер художнього мислення стимулює поета до всеохопного сприйняття світу, його глибинного осягнення й відтворення. Така риса стала спонукою до написання великих за обсягом ліро-епічних жанрів (поем), смисловим осереддям яких є правдива інтерпретація національної історії. Звідси наскрізний мотив пам'яті, щільно пов'язаний із темою істинного патріотизму. Серед активних художніх центрів художньої творчості Володимира Реви – культура, що визначає сутнісну ознаку його світовідчуття. Незважаючи на політичні та ідеологічні ситуації, слово Володимира Реви живе й діє в умовах авторської реальності відповідно до особистого світогляду. Він безкомпромісний у своїй правді, в любові до буджацького краю, його культурно-історичних надбань, до рідної мови, до України. Сьогодні мешкає в м. Ізмаїл Одеської області.

****

Зрозумій, що я кажу.
Апостол Павло.
Друге Послання до Тимофія.

Я дав обітницю любові
до тебе, материнська мово, –
у ріднім і звитяжнім слові
пульсує Всесвіт світанково.
Закланий на гірке блукання,
до Слів Апостолів причетний
у бессарабському вигнанні
живу по совісті і честі.
Шаную слово, як основу
мого нещасного народу.
Спасибі, солов'їна мово!
Спасибі, мово родоводу!
Крізь блок-пости і крізь кордони
розносить вітчизняний вітер
під модернові забобони
дітей твоїх по всьому світу.
До усипальниці Тараса
поїду – помолюсь, поплачу, –
та й за своє, за наболіле, –
така, мабуть, моя планета:
душа болить, страждає тіло,
все як у справжнього поета.
Живу величною метою:
хай не вмирає Україна,
хай буде вічно молодою
і розцвітає, як калина.

ДО МУЗИ

Я вірші напишу тобі, обранко,
якщо Господь на серце покладе,
як пісню Богоматері Оранти,
як пісню, ще не співану ніде.
Ось вишні квітнуть, наче наречені,
у білосніжних чистих кольорах,
ось я, вітрами гнаний, не прощенний,
іду жебракувати по дворах

з проханням до людей: подайте слово,
святе родинне слово земляків
моєї милої замученої мови,
подайте рідне слово – я без слів.
І подадуть. І янголом від ранку,
як молитовний весняний псалом,
ти заспіваєш радісно, обранко,
і пісня розіллється над селом.
і голос твій порозчиняє вікна,
І подивується вишневий світ...
Я не забуду пісню ту довіку,
як заповіт. Як Божий заповіт.

ГІМН ІЗМАЇЛУ

Із мороку далекого століття
на березі Дунаю виріс Сміл –
Крізь роки грозові і лихоліття
у наші дні ввійшов як Ізмаїл.

Приспів

Здобутком праці, дружбою народів,
відважним серцем вітчизняних сил
ти відшукав наснагу у свободі,
син України – рідний Ізмаїл!

Ми випещені мудрістю твоєю
у доленосній злаженій ході.
Ми виросли великою сім'єю,
з тобою ми довіку молоді.

Приспів

Нехай живуть наступні покоління.
Для добрих справ на праведній землі
їм мужністю освітить Провидіння
від зір щасливих на небеснім тлі.

Приспів

Тобі ми присяглися достеменно,
як лицарю звитяги і добра.
Блакитно-сонячне веде знамено –
для нових звершень надійшла пора.

МАНДРІВКА НА ДУНАЙ

Коли натхненна світла тінь
мене вела у далечінь,
у той благословенний край,
де плеще голубий Дунай,
я вибрав з чистопілля слів
одне-єдине на засів:
«поїхали» – як талісман,
що пронесе Іван Жупан –
мій нерозважливий дивак,
герой поеми, неборак.
Колись дніпровські козаки,
тепер забуті чумаки,
любили слово це просте,
як вирушали в дикий степ,
щоб подолати на волах
оспіваний Чумацький шлях.
Поїхали, сівба моя!
Поеми повна сулія
нехай заінтригує вас
у добрий чи недобрий час,
і ви, повіривши в митця,
її доп’єте до кінця.
А хтось пожмакає листки
та й піде розсівать чутки,
що задум мій – такий-сякий,
що автор – розумом гливкий,
бо романтичну в’є кужіль,
як давні мандри в Крим по сіль.
А хтось полізе супроти,
почне клювати і клясти,
свою побачить чорну суть
і вчинить скорий самосуд,
і обіч викине доріг.
Ну що ж. Інакше я не міг.
На поетичній богарі
цей степовий ромен зорі,
цей мармуровий крин пісень
для мене був понад усе.
Поїхали! Настала мить.
Читайте, друзі, хай щастить
цю чару випити до дна.
Я наливав – моя вина.

ПІСНЯ ІВАНА ЖУПАНА

Ой, на синьому Дунаї
Біла чайка в'ється.
Чайка в'ється і не знає,
Чому їй не йметься.
Може, нема де подітись,
Може, закохалась.
Може, плачуть голі діти,
Може, їх не мала.
Така її, мабуть, доля,
Доля сиротини.
А козак шукає волі,
Волі та дружини.
А поки нема нічого,
Один степ чорніє.
Та стара верба, як щогла,
На березі тліє.
Та ще й гайворон регоче
По всій Україні.
Ой ти, щастя парубоче,
На дунайській піні.
Ой, по синьому Дунаю
Біла чайка в'ється,
Чайка в'ється і не знає,
Чому їй не йметься.

***

Дунай! Дунай! Скажи мені,
чого так тяжко стало жити?
Чого небесні колорити
пророчать невеселі дні?
І я про це щодня пишу,
хоча повторююсь, здається, –
таке у мене грішне серце,
взяв гріх на серце і грішу.
Мої ж бо віршики – вірші
за поетичним протоколом
без горезвісного приколу –
комусь до серця і душі.
Сьогодні ти, Дунай, як Стікс,
як річка мороку і жаху –

я долю привітав, як сваху,
і наче мужній Містер Ікс
дивлюсь на темну воду хвиль
під іронічні ескапади,
не треба нам у відчай падать
і списувать себе в утиль.
В поетів шосте відчуття,
не у космічнім павутинні,
а у словесному насінні –
воно відтворює життя.
Лічильник Гейгера мовчить,
але закоханості цезій,
як кращі детективиЧейза,
прямим сольфеджіо звучить.
І ти, красуня із красунь,
мене обіцянками кормиш,
вони по змісту і по формі
підносять ніжності красу.
Талан любити – це талан.
Благословляю вищі сили,
вони любити світ навчили,
а все останнє – талабан.
Пора освідчиться, пора,
сором'язлива жалібнице,
ти спраглим золота криниця,
взірець любові і добра.
Ми всі до вічної межі
прийдемо у обійми смерті –
з коханням не гріховно вмерти,
гріховно без кохання жить.
…Дунай! Дунай! Пробач мені
я зачарований тобою
і течією голубою,
бо сонячні настали дні.

ДОБРО ЗАВОЛОДІЄ СВІТОМ

... Ненависть б'є по серцю, як батіг,
ненависть розриває скроні.
Вона летить, немов банальний сніг,
у медитації безсонні.
Та я відкинув, як непотріб, все,
що наліпилося роками,

нехай Дунай у море понесе,
у чорторий під берегами,
де люди не кохають, не живуть,
де тільки дикий вітер свище.
Людина і добро – у цьому суть,
це нам покликання найвище.
Це нам живий заповідає Бог
ще від Русі, від родоводу –
ненависть не пролог, а епілог,
любов – у святощах народу.
І я в долонях лагідно несу
гніздо пташине, збите вітром.
Добро людське охороня красу.
Добро заволодіє світом.

ЗУСТРІЧНІ ПОТОКИ

У чорні дні,
у дні погожі,
у молитвах і роздумах,
пошли нам, Боже, розуму,
пошли нам, Боже.

У дикім безладі,
у скруті,
у нежиті, у покручах,
у гонорі, у розпачі
не відвертай покути.

Межи людей
межа страждання
хитається, як гойдалка.
Шляхи мостились проймами
камінням спотикання.

Моє нещасне покоління,
без милосердя зрощене,
у милосерднім прощенні
і в докорах сумління.

Любов
взаємні біотопи
виплескує на відстані –

це істина.
Ця істина –
у зустрічних потоках.

Ти, Господи,
святою кров'ю
поклявся вірнопідданим,
як світлом світу відданий
і вічною любов'ю.

ГНІЗДО

Поряд із селом Саф'яни, на залізобетонній опорі,
що здіймається над крутим бескидом срібно-оливкових
заростів лохового чагарнику, збудували домівку
молоді лелеки. Звідки вони прилетіли – ніхто не знає ...

Гніздо лелече на стовпі
високовольтної напруги
мене стрічає, наче друга,
і я радію сам собі.
До українського села,
що від турецького султана
ще й досі люди звуть «Саф'яни»,
лелеча доля пролягла...
Ідуть рибалки й хлопчаки
до річки (імені не має –
хто, як захоче, називає)
на сонці гріти кісточки.
У давнину було не так:
шуміли повноводні ріки,
кружляли високо шуліки –
вітрам підвладний був Буджак.
Гуляли вільні табуни,
збивали пил до хмар отари,
гасали вершники-хозари,
в степу кипіли казани!
Тепер закидують здаля
чужинні і амбітні вчені
пустопорожні теревені,
що не сарматська це земля.
Тепер сумує між ланів,
як незаміжня молодиця,
в безвихідь кинута стариця

І в жаль колишніх берегів.
Тепер царює дивних птах:
по-українському – «лелека»,
а на болгарській мові – «штрекел»,
і гнізда мостить на стовпах.
Чудне гніздо – не монастир
(за порівняння щиро каюсь),
лелека по-російськи – «аист»,
а по-молдавськи – «кокостирк».
Слова ці – ліки для селян:
не дуже дружбою народів
прогнози радують погоди,
а ось лелеки – веселять.
У Бессарабському краю,
у Придунайськім регіоні,
в багатомовнім Вавилоні
лелекам шану віддають.
Облесник нашого життя!
Межи людей живе повір'я:
несе лелека на подвір'я
новонароджене дитя.
Ще від язичеських легенд
цей птах за руку водить щастя,
ми віримо – і дуже часто,
якщо любов – не рудимент.
Шануймо дивний родовід
від золотих малечих заїд:
Лелека в просторі – хазяїн,
Трима на крилах білий світ.
... Біжить дорога на базар
З Долукіоя і Саф'янів.
В надії на прибуток ранній
Везуть селяни свій товар –
дари городів і теплиць.
А в піднебессі, як сторожі,
лелеки, наче слуги Божі,
поблискують вогнем зіниць.
Лечу думками до гнізда,
де спіють поетичні зорі,
до бетонової опори,
як до священного Хреста.
Гніздо лелече на стовпі
високовольтної напруги
мене стрічає, наче друга,
і я радію сам собі.

***

Вітчизно, матінко-країно,
ти – сон козацького коша,
ти мій світогляд, Україно,
моя надія і душа.
Тебе загнали в підворотні,
в казарми, тюрми, табори.
Тебе повзводно і поротно
все ґвалтували... До пори!
Тебе, красуне нездорова,
вели за коси до могил.
А ти жива, ти чорноброва,
ти – поле магнетичних сил!
Прости мені: було нечемно
писати тільки «Біла Русь»,
простіть мені, Тарас Шевченко,
прости мені, Василю Стус.
І що пихаті білоконі
оті недоноски, сміття?
І імператори, корони?
Є степ. Є мати. Є життя.

ПОЛЕ ВАН ГОГА

Янголе мій, охоронцю!
Сили небесні, ведіть
рід український до сонця
Бога живого любить.

Янгол святий не боронить.
Сили небесні мовчать.
В полі пшеничнім ворони,
як навіжені кричать.

Золото зерна і пір’я
чорне, немов гуталін.
Від тягаря недовіри
хто нас підніме з колін?

Хто нам покаже дорогу
вийти безгрішно у світ?
Поле пшеничне Ван Гога!
Поле пшеничне, привіт!

ПОЛЕ ПРОВИДІННЯ

… Скалічили народ під корінь,
грабіж, падіння України
з часів Петра і Катерини,
з часів, коли криваві зорі
блищали над голодомором,
вітали мародерство мертвих,
і жертви, неймовірні жертви,
і горе підганяло горе.
Крик убієнного народу,
крик відчаю, крик-засторога,
крик сподівання, крик до Бога,
крик української породи.
Вмирали діти, немовлята
без крилець янгольських і німба,
не скуштувавши навіть хліба
під усмішки вождів проклятих.
І підмальоване безчасся,
і підлаковане минуле
перед очима промайнуло,
як консервоване нещастя.
Все хочете іще розп'яття?
Ще мало вам голодомору?
Ще мало вічного надзору?
Ще мало вічного прокляття?
Національні ми по крові.
Національні ми по коду.
І де взяли прокляту моду
Цуратись Божої любові?
Господнє око – око ніжне.
Первісний і правічний камінь
ми свято берегли віками
від давньорідного підніжжя.
Без Бога, мови і народу
триєдності не буде в світі.

НЕ ЗАБУВАЙМО!

Не забуваймо серце Стуса!
Людини золотої проби,
він йшов дорогою жалоби,
яка вела колись Ісуса.
Від материнського порога
я теж не став, як пень, обабіч

у позі згорбленої баби,
а вийшов на орбіту Бога.
(Чи не багато взяв на себе?).
Та веселять на видноколі:
цитринове розкрите небо,
зелені верби і тополі.
Життя мотало, як ореля,
але поезія розквітла
під сніп'ям сонячного світла
в душі старого менестреля.
У гущі рідної родини
я, наче Габсбург Вишиванка,*
привів свободу,як коханку,
в міцні обійми України.
Я йшов, як селянин за плугом
під вищиром дурної кризи,
крізь буревії і охизи,
і бився проти осоруги –
сконати в стійлі для маржини,
бо кат у масці був готовий
вітатися без передмови
і скальпувати Батьківщину…
За що убите серце Стуса,
людини золотої проби?
Він йшов дорогою жалоби,
яка вела колись Ісуса.
А я помру не привселюдно,
у теплому своєму ліжку, –
смерть розіграє чорну фішку
не в казино, а в торбі Юди.
Тоді поставте,добрі друзі
скорботну поминальну свічку,
я полечу в космічну вічність
з подякою – і вам, і Музі.
Спасибі за увагу, люди, –
кінчати роздуми найгірше…
та ще один веселий віршик!
та ще один… А там – як буде.

СОНЕТ СЛОВУ

Я дихаю мелодією слова,
віршами мій вимірюється час,
бо ще хлопчиськом відшукав підкову,
що загубив крилатий кінь Пегас.

До витоків духовності людини
мене привели ще від букваря
яскраво-синє небо України
і золота Тарасова зоря.

І я почув священне Боже слово,
я дихаю, я завше ним живу,
вмираю і відроджуюся знову

у дивних сновидіннях наяву.
Блаженні ті, хто поетичний плин
веде від слів, що знає Бог один.

СОНЕТ КОБЗАРЮ

Коли кобзар іде в дорогу,
сльоза розлуки обпече:
він нені вклониться у ноги,
він стисне батькове плече.

І не замовкне вже бандура
у віщих струнах ні на мить.
і що там усмішка Авгура?
і що там Вельзевул бубнить?

Митця стрічають, наче сина,
Дніпро, Дністер і Придунай.
Кобзар на теренах Вкраїни

несе пісні за небокрай.
Не згаснуть промені зорі –
у вічність входять кобзарі.

СОНЕТ ПЛУГАТАРЯМ

Плуг творчості, як зоряне крило,
щоб засівати чисте поле словом,
щоб сходило добро і вмерло зло –
оце всього мого життя основа.

Нехай злітають з Божої руки
розумні діти і щасливі внуки –
прийде Апостол Правди і Науки,
його зустріне людство залюбки.

Адже основа всіх основ – любов.
Прийми подяку, моя творча доле!
Живіть в любові, люди, – кличуть знов

плугатарі, що обробляють поле.
Плуг творчості, як зоряне крило,
щоб сходило добро і вмерло зло.

***

Михайлові Василюку

В життя звитяжне і закляте
ввірвався дивний гранослов:
бринить парафіяльне свято
вінками вдячних молитов.
Сьогодні він душею з нами,
як чисте поле і блакить.
Заполонився світ піснями,
одна бандура лиш мовчить.
В довірі святощам Вітчизни
і зараз голос би лунав,
якби вервечка для білизни
не обірвалась, як струна.
Не вибирають Батьківщину,
правий за всіх один митець.
Як сутність Бога триєдина –
це і початок, і кінець.
Блищать світанки променево,
але бандура все ж мовчить.
Та закликає синє небо
Його, як рідного любить.
І веселять озимі руна –
зворотний облік робить час:
і промені бринять, як струни,
і струни знову не мовчать.
І розтинає сутінь туги –
живої пісні царина.
Не забувають друзі друга –
вже не обірветься струна.

ПАМ'ЯТІ ВАЛЕНТИНА ГРЕСЯ

Помер мій друг і побратим,
у розпачі родина.
Він був поетом непростим,
а мріяв, як дитина.
Лежить невизнаний верлібр,
мовчить звитяжна ліра.
Несіть до столу біль і хліб,
щоб пам'янути щиро.
І кварту чесного вина,
що полюбляв покійник.
Спи, друже, – не твоя вина.
Спи, друже мій, спокійно.
Зібрались діти, вчителі –
він проти йшов сваволі.
Панує смуток у селі
і хрест на видноколі:
його убив жорстокий вік
в часи заготконтори.
Він був хороший чоловік,
а залишив нам горе.
Хай буде пухом та земля,
яка його простила,
застогнуть зморені поля,
де спочиває тіло.
Його душа злетить увись
до Божого спокою,
як наші душі теж, колись,
до вічності святої.
Нехай же легко спиться там,
куди ми всі прийдемо:
хто по гріхах, хто по літах
життя закриє тему.
Та наша смерть – ще не кінець
поки живе родина.
Він був великим, як митець,
а мріяв, як дитина.

***

Вітаю тебе, вітаю!
Пройшли у самотності дні, –
стрімка течія Дунаю
про це нагадала мені.
А ще нагадала невтішно:

не нам обійматись при всіх,
не нам любити безгрішно,
але не влюбитися – гріх.
Коли ти працюєш до ночі,
на совість, що не кажи,
благаю я Бога: «Отче!
Цій дівчині допоможи.
Дай, Господи, їй здоров'я,
дай світлого їй майбуття,
хай спокоєм і любов'ю
позначиться довге життя».
Отак розмовляю з Богом
в полоні своєї вини.
Чи нам розвели дороги?
Чи знову зійшлися вони?
А, може, давно нам треба
взаємини наші зміцнить?
Попросимо чисте небо
до Судного дня дожить.
А поки – тебе вітаю!
Пройшли у самотності дні...
Стрімка течія Дунаю
про це нагадала мені.

***

Я хочу говорити про сум…
Еклезіаст.

Сумує самотність, сумує,
і смуток до мене горнеться –
то плаче як сиза горлиця,
то наче вітер цілує,
то виведе в поле із дому…
Без тебе в тебе не віриться,
коли два серця зустрінуться,
зіллються одне в одному.
А поки самотність сумує
і Господа кличе всує.

***

Котився місяць перевальцем,
і десь зароджувався день,
і зорі падали уранці

на клавіші моїх пісень.
Проміння било крізь фіранку.
І радісно було мені,
бо просиналися на ґанку,
як жайвори, мої пісні.

ЛЕЛЕКИ (*Пісня*)

Чарує осінь в безнадії,
Сумують роздуми мої,
Летять лелеки, наче мрії,
В чужі краї, в чужі краї.

Ой леле, лелекам
Летіти далеко,
Далеко, далеко.

Кружляє вітер над Дунаєм,
Журба надходить по сльоті,
Осіннє марево зітхає,
Летять лелеки в самоті.

Ой леле, лелекам
Летіти далеко,
Далеко, далеко.

Сьогодні ти на підвіконні
Зорю стрічаєш – дивна річ,
Троянди кинула червоні
Лелекам білим – в синю ніч.

Ой леле, лелекам
Летіти далеко,
Далеко, далеко.

Чарує осінь в безнадії,
Сумують роздуми мої,
Летять лелеки, наче мрії,
В чужі краї, в чужі краї.
***

Не зарікаймося в лихому,
засудить нас Дніпро,
запам’ятаймо аксіому –
творити лиш добро.

Не зневажаймося в любові,
звеличуймо життя,
було спочатку Слово в Слові
і Господа дитя.
Не замикаймося в самотність,
нехай шумить Дунай.
Летять надії незворотні
за чистий небокрай.
Не задивляймося в негоже
відступимо від мсти.
Пробач нам, милосердний Боже,
помилуй нас, прости.
Не спотикаймося в дорозі,
досягнемо мети,
не зневажаймося в тривозі,
побачимо світи.
Не залицяймось з ворогами,
підступні вороги,
ідемо з долею роками
від чесної снаги.
Не повінчаймося в неправді,
готуймось до борні,
виходимо левиним прайдом
у віртуальні дні.
Не возвеличимся в лукавім,
це погляд в темне скло,
не причащаймося у славі,
де розкошує зло.
Зростаймо з кодексом Мойсея –
безсмертний декалог.
То що червоні фарисеї?
Христос – єдиний Бог.
Шануймо батьківську родину
і рідний родовід.
Любімо Матір Україну
і Божий Заповіт.

ВОЛОДИМИР СІМЕЙКО

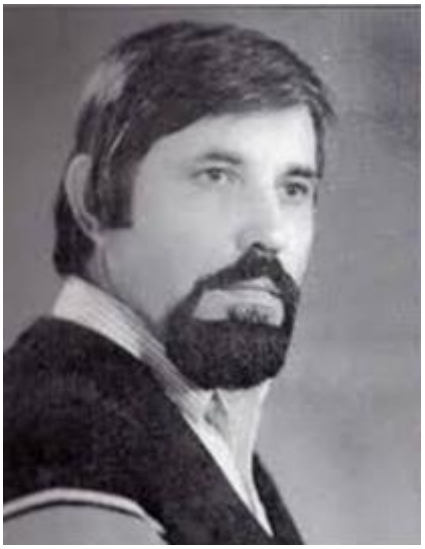

народився 08. 06. 1950 р. на Кіровоградщині. Жив і працював у м. Кілія Одеської області. Вірші друкував на сторінках районних («Дунайская заря», «Наше время») і всеукраїнських («Кримська світлиця») газет, часописів та альманахів («Південна ліра», «Барвисток», «Литературная Бессарабия»), в колективній збірці «Дунайська хвиля». Автор двох поетичних книжок: «Дунайська легенда» (Ізмаїл-Кілія, 2001), «Першоцвіт кохання» (Ізмаїл-Кілія, 2002). Готував до видання збірку пісень. У тісній творчій співдружності з композитором-фольклористом Кузьмою Смалем створив близько тридцяти пісень («Балада про скрипаля», «На Дунай завітав листопад», «Де ти, козаченьку», «Там, де сивий Дніпро» та ін.). Через тяжку хворобу й передчасну смерть поета цей творчий задум не був реалізований. Вірші Володимира Сімейка глибоко особистісні, проникливі й задушевні, перейняті сповідальними інтонаціями. У художньому світі його поезії домінує тема любові, що осмислюється у багатьох іпостасях: любов до коханої жінки, до матері, до рідної мови та пісні, до України, до Придунав'я. На тлі глибоких душевних переживань ліричного героя постають журливі спогади дитинства. Художньо-естетична система митця відкрита у фольклорний стильовий простір. Використання широкого спектру традиційних образів-символів національного світовідчуття (калина, хата, доля, серце, солов'ї, воля, слава, козак, слава), пісенні тональності, клично-афористична стилістика, постійні тропи засвідчують його унікальну здатність інтегруватись у духовне життя народу. У фольклорному дусі поет осмислює історіософську проблематику, пов'язану з Дунайською Січчю як осередком козацької вольниці. Крізь усю його творчість наскрізно проходить образ Дунаю як символу живодайних джерел нескінченності буття, незглибинної любові до рідного краю. Особливим ліризмом перейняті вірші, в яких опоетизовано трепетне почуття кохання, оспівано колоритні придунайські краєвиди з їх регіональною атрибутикою і топосами. Естетичний потенціал лірики Володимира Сімейка увиразнює синкретизм художнього мислення, що відчутно ошляхетнює його вірші, надає їм особливої естетичної привабливості, охоплюючи й відтворюючи світ у гармонії та багатогранності. Маючи природну здатність до синестезійної образності, Сімейко плідно використовує ресурси музичного, живописного, почасти й хореографічного мистецтва, засвідчуючи яскравість творчого самовираження, оригінальність індивідуального поетичного вислову. Відійшов у вічність 31 жовтня 2004 року. Похований у м. Кілія Одеської області.

***

Світанкові небосхили
Журавлів вертають.
Серцю слово зроду миле
Належить Дунаю.
Ой, не буде перекві́ту
Барвінковим веснам.
У духмяні медоцвіти
В душі крига скресне.
Мов Дунай, глибини слова.
З думкою стрімкою
Палай, зоре світанкова,
Світи наді мною.

***

На рушнику пахучий коровай
І сіль зустрінуть гостя дорогого.
Бо українська щирість – то від Бога.
Безмежно щедрий Придунайський край.
Мій рідний краю – житнице віків.
Замішані на хмелі і любові,
Ростуть в печі бабусині чудові
І пампушок дива, і калачів…

***

Дунай розлогий, як стара верба,
В Європу тягне свої руки-віти,
Жили щоб в дружбі всі народи світу,
Щоб їх серця обходила журба.
Я руки друзів завжди пізнаю.
Ніжність і мужність в хлібові, металі,
І котять хвилі кораблі із сталі –
Дунай і верби у моїм краю…

***

Полум’яні зорі виграють яскраво,
Залюбки у вербах хлюпає Дунай,

Стародавнє місто – це козацька слава,
Це залитий сонцем мій квітучий край.

Кілія – дитинство і старенька мати,
І моє минуле з ними назавжди.
Не піду я долі кращої шукати
На гіркій чужині – розгубить сліди.

Наче квітка щира, усмішка коханки,
Кілія – весілля, весни, солов'ї,
І пісні чудові з друзями до ранку
І, як чайки білі, мрії – дні мої…

***

Я люблю, коли сонце встає
І купається в ранішніх росах.
Прокидається місто моє
І Дунай у густих верболозах.

Я з далеких країв і доріг
Повернусь навесні з журавлями
В рідне місто надій та утіх
На Дунай, що цвіте берегами.

Я весняну люблю благодать.
Від усмішок сія моє місто.
Тут гостинно вас будуть стрічать,
Тут природа, як фарби барвисті.

Я люблю, коли осінь плоди
Наливає п'янким ароматом.
Приїжджайте частіше сюди
Тут і сонця, і квітів багато.

***

Ой, Дунаю, мій Дунай –
Верби над водою.
В Кілію прийшла весна
Рідною сестрою.
Як його кохала я,

Як його стрічала.
Весно-сестронько моя,
Нащо зчарувала?
У любові два крила,
Молоді ще й дужі.
Своє серце віддала,
А йому байдуже.
Та надії не втрачай,
Віри і спокою…
Ходить берегом дівча
З піснею дзвінкою.
Ой, Дунаю, мій Дунай,
Верби над водою.
В Кілію прийшла весна
Рідною сестрою.

***

В придунайський сонячний наш край
Осінь на вітрах золотокрилих
Принесла багатий урожай,
Що в садах зростили і на нивах.
Яблуні та груші від плодів
Низько до землі схилили віти,
Виноград у грона сік налив
Янтарем медовим іще з літа.
Вже зібрали жито на полях,
Паляниці є у кожній хаті,
Де завзяття праці у серцях –
Люди і щасливі, і багаті.

***

На Дунай завітав листопад,
Зорі сипле, як листя, під ноги,
І вітри залітають у сад
Табунами коней без дороги.
Відхмеліли в гаях солов’ї,
Павутиння в повітрі кружляє,
Без кінця світлі мрії мої
Золотий листопад навіває.
В’ється голубом сизим до рук,
В золотій пломеніє пороші,

Я давно посивів од розлук,
Як і мій листопад-листоноша…
***

Рідної мови ніжні звуки,
Як очі мамині ясні,
На чужині, у час розлуки
Не забувалися мені.

Бо моя мова, мов калина,
В промінні сонячнім сія.
І недаремно в Україні
Мова, як пісня солов'я.

Горджуся – рідна моя мова
В усіх кінцях землі звучить.
Бурхливим морем в час припливу
Вона мужніє кожну мить.

А наша пісня – душу крає
І гарячить у жилах кров.
Горить в мені і не згасає
До мови рідної любов.

ДЕ ТИ, КОЗАЧЕНЬКУ

Вийду рано-вранці
На Дунай широкий –
Де ти, козаченьку,
Сокіл ясноокий?
Крає серце туга,
На душі тривога,
Що нас розлучила
Далека дорога.
Прилітай, соколе,
На Вкраїну милу,
Плачу за тобою,
Турки щоб не вбили.
Я б до тебе, любий,
Так би й полетіла
За Дунай широкий,
Якби мала крила.

ЗА ВОЛЮ

Старовинна шабля,
Кого ти карала?
Турка, а чи ляха,
Може, яничара?
Ти була свячена
За волю Священну.
Та давно без діла,
Бо іржа із'їла.
Віками губилась
Бранна твоя слава.
Тому защербилась,
Бо була кривава.
Нема воріженьків
І твоїх героїв.
Обернулось прахом
Від чутки людської.
Доброї, лихої –
Не мені судити.
На те Божа воля,
Бо ми – його діти.
Часом неслухняні,
Часом без любові.
Стародавня шабля
Лила стільки крові.
Ти була свячена
За волю Священну.
Та давно без діла,
Бо іржа із'їла…

***

Гомоніли вітри буйні
Над сивим Дунаєм,
Що ми славу козацькую
Швидко забуваєм.
Шепотіли вітри тихо
Та й у мокрім листі:
Зажурили Україну
Тривожнії вісті.
Ой страшні бурі-негоди
Понад Чорним морем.

Наша доленька віками
Повінчана з горем.
Не зітхайте, вітри, тяжко –
Правди ніде діти.
Буде жити Україна
І в піснях дзвеніти.

***

Відкрилися знову світи,
Здивованість дивна і давня.
В цвітінні кипучого травня
І день урочистий, як ти.
І щастя раптового крила
Росли, і каштани цвіли.
Вони в синім небі були,
Неначе Дунайські вітрила…

***

Сплять вітри на зеленій постелі,
Ніч серпнева в полях спочива,
Стигнуть зорі її на жнива,
Як палають вони на дозвіллі.
А Дунай в матіолах і в м’ятах,
В запахущім окропі віків,
В зливах сонця, напевно, зомлів,
У нічних сорочках білі хати…

***

Коли весна розкриє пелюстки,
В саду троянди спалахнуть, мов зорі.
Завжди тебе знайдуть мої стежки
І поведуть у далі неозорі.
А на вустах веселка виграва,
В твоїх ясних очах Дунай хлюпоче.
Мені дарують лагідні слова
Чарівна юність, серденько дівоче.
Нехай зійдуть розлуки, мов сніги,
І ця весна наповниться коханням,

І нас навік з’єднають береги,
І солов’їна пісня на світанні.
***

Гарна ніч, дивна ніч горобина
Солов’ями затьохка до ранку.
Україно моя, Україно,
Я кохаю гаї-вишиванки.
І сади в яблуневих веселках,
І ясні самоцвіти-хмарини,
І Дунай в верболозах, і спеку…
Україно моя, Україно!..

***

В. Виходцеву

Хай «Дзвони вічного добра»
Живуть в душі і не вмирають,
У білий світ благословляють,
Немов хатиночка стара:
У білий світ приходять люди,
На землю – грішні і святі,
Бо є кохання ще в житті.
Ще є добро завжди і всюди.
Є вільність поля і гаїв,
Є дивна пісня солов’їна.
І є ще ненька-Україна,
І друзі вірнії мої.

***

Галині Лисій

Твоя пісня дзвінка солов’їна
В кожне серце навіки запала.
Незрівнянна мадонно Галино,
Україна тебе заспівала.
Від Карпат до степів Буджацьких,
Від Дністра до ріки Дунаю,
Де славетний наш рід козацький
Всюди пісні твої лунають.
Де дитинства твого столиця,
Вже весна хазяйнує чинно.

Заспівай же, моя чарівнице,
Заспівай же, мадонно Галино.

***

Матері
Сімейко Ніні Павлівні

Ніжна ласка поцілунку
Відкриває світ.
Серця щирого дарунки –
Мить, як першоквіт.
Чи біда тебе спіткає,
Чи знайде любов –
Тільки ненька так кохає,
Аж буяє кров.
І не треба вже нічого
Від того добра.
Материнство – то від Бога,
Золота пора…

***

Звуки ніжні, чарівні
В душу скрипка заронила.
Сам не знаю, чом мені
Її музика так мила.
То заплаче, мов дитя,
То всміхнеться, як дівчина.
Невимовні почуття
Пізнає тоді людина.
І весілля аж гуде,
Коли скрипка є й цимбали,
Її серце молоде
У танку ми відчували.

***

В натхненному танку,
У ритмі мелодійнім
Я порівняв дзвінку
З акордом гармонійним.
Закохана у ритм –

Я ж – в лірики палітру.
Гарячий колорит –
Твій стан, як подих вітру …

***

Зацілована дощами
І південними вітрами,
Відгукнися, моя люба,
Зацілую стиглі губи,
Зацілую милі скроні,
І як сонечка долоні,
Зацілую ніжні очі –
Палкі пестощі жіночі.

***

Вигравай же, сопілкар,
На дуді вербовій.
Заблукав старий вівчар
На стежках любові.
На отих стежинах знов,
Як берізку з кленом,
Розвела колись любов
І звела священно.

***

Кохання, як цвіт у садах, забуяє,
Здивує веселками брів.
Ріднішої в світі від тебе немає,
Спасибі, що долю зустрів.
Дунай під наметом небесної сині,
Як батько, а мати – весна.
Її рушники і пісні солов’їні
У серці. І юність ясна.
Над нами і досі Дунайські вітрила
Найкращих і зоряних літ.
Спасибі, що долю свою ти зустріла
І буйне кохання, як цвіт.

ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНИЙ ДОДАТОК

(*Фрагменти статей автора навчального посібника-хрестоматії – професора Галини Райбедюк*)

****

Домінанти регіонального топосу у творчості придунайських поетів

Художня творчість україномовних поетів Придунав'я кількох останніх десятиліть сьогодні відкривається широкому читацькому загалу, дедалі помітніше завойовуючи своїх прихильників і поціновувачів не тільки на регіональних теренах, але й у широкому духовному просторі України, почасти – її позамежжя. Їхній доробок відчутно розширює уявлення про узвичаєний статус поета регіонального рівня […] Перед нами майстри пера й віртуози слова високого художнього засягу […] Придунайських поетів типологічно зближують такі спільні тематичні складові: апологетизація краси рідного краю із його чарівним і багатим світом красивої природи та її унікальних дарів, поетизація буджацького степу й ріки Дунай, історичні візії та сучасність Придунав'я. Ці параметральні риси художнього світу лірики сформували регіональний топос – наскрізну поетичну візію «придунайського» тексту […] Візію регіонального топосу у віршах тутешніх митців слова формують доволі частотні топоніми як маркери конкретної території й водночас духовних вартостей та естетичних категорій. На «зовнішньому» рівні вони рельєфно прочитуються у назвах багатьох віршів («Буджак», «Славне місто Кілія», В. Виходцева; «Ізмаїльський вальс» М. Василюка; «Бессарабський Мессаліні», «Гімн Ізмаїлу» В. Реви; «Пісня про Татарбунари» Г. Лисої; «В Ларжанці», «У селі Саф'яни», «Осіння Кам'янка» Т. Кібкало). Це здебільшого ойконіми, тобто назви міст і сіл регіону. Нерідко з конкретною естетичною метою поети використовують їхні давні історичні атрибуції […] У художньому світі поетів Придунав'я стрижневим символом рідного краю виступає «сонцезорий Дунай» (М. Василюк) – «блакитне диво на Землі» (В. Рева), що «цвіте берегами» (В. Сімейко). В їх ліричних візіях образ однієї з найбільших і найважливіших «водних артерій Європи» (О. Астаф'єв) презентується носієм авторської експресії, причетності його «Я» до зображеного, відтак у кожного з митців має яскраво виражену індивідуальну художню іпостась: «Істр блискітливий» – у М. Василюка; «сивий Істр-Дунай» – у В. Виходцева; «блакитний Дунай» – у Т. Кібкало; «Дунай трудящий» – у В. Реви; «Дунай із дном співучим» – у В. Сімейка. Висока частотність різних інваріантів та художньо-образних «дунайських» контекстів, їх відчутна перевага в загальній амплітуді регіонального топосу свідчать про важливість для кожного з поетів концепту *Дунай* як ключового символу рідного краю, яскравого маркера його природного ландшафту, нерідко поєднаного з широким спектром географічно приналежних упізнаваних топонімів […] Багате асоціативне поле із лексемою «Дунай» та її інваріантами, як видно з цитованих поетичних ілюстрацій, творить цілісний міф, що уособлює історію та сучасність Придунав'я, формує різноманітні мікросюжети, котрі засвідчують риси мистецької ідентичності кожного з поетів […] Притаманні «придунайському» тексту образні структури, котрі формують у ньому регіональний топос, надають поезії особливої смислової та естетичної виразності. В кожному випадку конкретний географічний локус зазнає оригінального й самобутнього художньо-образного втілення. Тому

домінанти регіонального колориту, що їх активно уводять до сюжетики своїх віршів усі поети Придунав'я, жодною мірою не можна вважати тільки конкретним локусом, природним ландшафтом. Вони є органічною складовою мистецького «Я» автора, іманентною даністю його художнього світу, мистецької ідентичності.

(*VI Дунайські наукові читання. Імператив соціального партнерства в освітньо-науковому просторі : євроінтеграційні та регіональні виклики сьогодення. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (16 жовтня, 2020 року). Ізмаїл : РВВ ІДГУ; «ІРБІС», 2020. С. 208-215*).

***

Інтертекстуальна парадигма художньої історіософії українськомовних поетів Придунав'я

Кожен із придунайських митців сформував багатий і колоритний художній світ, засвідчив його оригінально репрезентовану мотивно-образну палітру, виявив віртуозне володіння словом і технікою віршування, оприявнив вишуканий естетичний смак і довершену манеру письма та індивідуальні «секрети поетичної творчості» (І. Франко). Водночас простежуємо в їхній ліриці спільні тематичні домінанти. Це, передовсім, апологетизація краси придунайського краю, увага до його історичного минулого, поетизація ріки Дунай як невід'ємної складової структури національного Космо-Психо-Логосу (за Г. Гачевим) […] Історіософську парадигму поетичного дискурсу придунайських митців слова структурує кілька органічних складових, що формують такі її тематичні «вузли»: знання про минуле України загалом і Придунав'я зосібна; погляди на національну історію та історію «малої» Батьківщини, її ретельне вивчення та всебічна інтерпретація; національна пам'ять як ознака духовної культури народу; використання історичного матеріалу в художній творчості як специфічної суб'єктивної форми індивідуального сприйняття, осмислення й потрактування подієвості – упізнаваної і, водночас, латентно розчиненої в тексті […] Важливим аспектом художньої історіософії придунайських поетів бачиться розкриття реального та символічного смислів існування Буджака як органічної частини України в його історичному бутті […] У придунайському тексті тема національної пам'яті модифікується у різних мотивах: збереження національної пам'яті («Пам'ять», «Із спогадів моєї матері» В. Сімейка), пам'ять як якість духовної культури («Кобзарі» М. Василюка, «Сонет Кобзарю» В. Реви), національна мова як «дім буття» (М. Гайдеггер) («До питання про злиття мов» М. Василюка, «Шевченкова мова» та «Ой мовонько-голубонько» Т. Кібкало), лжепатріотизм і психологія меншовартості («На сполох» М. Василюка, «Поле провидіння» та «Блукальцям України» В. Реви), національне самоусвідомлення («Моєму народові» М. Василюка, «Українська кантата» В. Реви) […] Інтертекстуальним тлом придунайського тексту є також історичні джерела про Задунайську Січ як

чільний осередок козацької вольниці. В. Виходцев присвячує цій темі спеціальний історіософський цикл із досить промовистою назвою «Козацькі люльки» (збірка «Дзвони вічного добра») […] Історіософський інтертекст у художньому осмисленні того чи того автора супроводжується осягненням постійно зміщуваних культурних та історичних хронотопів. Щодо історіософського дискурсу придунайського тексту, то вельми частотною асоціативною історичною ретроспективою як історичною перспективою тут виступає доба Київської Русі. Найактивніше до неї звертаються В. Сімейко та В. Рева […] Історіософські візії кожного з придунайських поетів наскрізно амбівалентні. На одному їх полюсі – драматична доля народу: «*Наша доленька віками / Повінчана з горем*» (В. Сімейко), на другому ж – «ієреміївське пророкування» (П. Куліш), світлий історіософський «футурологічний прогноз» (Ю. Барабаш) шевченківського пасіонарного засягу: «*Буде жити Україна / І в піснях дзвеніти*» (В. Сімейко). Асоціативна ретроспектива як реальність постає тут, як видно, найперше перспективою національного буття ... Отже, художня версія осмислених придунайськими митцями слова культурно-історичних подій і фактів має своїм претекстом різні джерела: історичні, літературні, фольклорні, почасти й біблійні. Інтертекстуальна парадигма придунайського тексту визначила матрицю комплексу національної проблематики, що гостро резонує в сьогоденні. Активне використання принципу паралелізму (зіставлення зображеного з гіркими реаліями сучасності) засвідчує продовження традицій використання ресурсів інтертексту для вирішення історіософсько-державотворчих проблем доби. Питома риса індивідуального письма кожного з придунайських поетів надає їхнім віршам історіософської проблематики особливої експресії, органічно поєднуючи в наративній стратегії авторського тексту глибоко ліризовану художню сповідальність та емоційний національний імператив, переведені у площину естетики

(*Наука і освіта українського Придунав'я : виміри, виклики, перспективи : колективна монографія укр. та англ. мовами / За ред. Я. Кічука; відп. ред. Л. Циганенко. Ізмаїл : РВВ ІДГУ-СМИЛ. 2020. С. 56-78*).

***

Кордоцентричний код поетики митців Придунав'я

Наукове студіювання художнього доробку поетів Придунав'я функціонує переважно в межах мотивної структури, джерел формування тексту, жанрово-строфічних особливостей лірики тощо. Цілісне ж уявлення про їх домінантні теми як константи стильового вияву було б значно повнішим за умови ширшого розгляду філософсько-естетичних засад поетики, складових художньої аксіології, особливостей світобачення. Митців Придунав'я поєднує чимало суголосних світоглядно-естетичних аспектів, що маркують художню антропологію, зокрема, гуманістична спрямованість і віталістичний пафос, зосередженість на онтологічних проблемах буття і сенсопошуку,

протиставлення, сакрального й профанного […] Принципи антропологічної інтерпретації, що визначили методологічні засади наших наукових пошуків та узагальнень, спрямовані до сфери стійких емоційних станів особистості, що її можна кваліфікувати як антропологічну передумову екзистенції людини, її унікальності й неповторності. В цьому контексті звертають на себе увагу активні апеляції поетів Придунав'я до образу серця як символічного знака внутрішнього світу людини. В художній картині світу кожного з них в індивідуальних ліричних контекстах образ серця близький за семантикою до найуніверсальніших почуттів людини, загальнолюдських вартостей, що оприявнюють сковородинівську ідею всесвітньої гармонії […] У наративі поетів Придунав'я простежуємо трансформацію образу серця від автологічного смислу до глибинно етнонаціонального. Кожен із них відповідно до власних інтенцій супроводжує почуття любові до придунайського краю суб'єктивними рефлексіями, в яких невід'ємно присутній кордоцентричний код. Від цього маркери регіональних локусів та відтворених почуттів набувають особливого ліризму […] Попри індивідуальні модуси творчої репрезентації концепту «серце», в ліриці кожного з придунайських авторів цей слово-образ виступає свого роду «найточнішим барометром людської екзистенції», увиразнюючи гуманістичну сутність «антропологеми філософія серця» (Л. Тарнашинська) Г. Сковороди. Концепт «серце» у віршах поетів Придунав'я втілено в різноманітних художньо-естетичних контекстах, суголосних загальнолюдським цінностям – долі, творчості, свободі, провині, примиренню, вірності, каяттю […] Добротворення, добростверджeння, доброчинність – це ті змістові акценти авторської гіпотези буття придунайських авторів, котрі прочитуються навіть на експліцитному рівні тексту. Сама лексема «добро» в поетичному словнику кожного з них є визначальною.

(*Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. 2018. Вип 38. С. 140-146*).

***

«Придунай журавлиний» Михайла Василюка

Далеко на півдні України, «поміж Дунаєм і Дністром / До моря горнеться степами / Земля, прозвана Буджаком / Турецькомовними вустами…». Це – сонячна й неповторна Ізмаїльщина, лірично оспівана й наречена поетом Михайлом Василюком «Придунаєм журавлиним». Для мешканців цього південноукраїнського краю його ім'я давно стало духовним оазисом. Доля наділила Василюка різнобічними мистецькими обдаруваннями. Він був не тільки прекрасним поетом і композитором, талановитим бандуристом і співаком, а й організатором національно-культурних акцій, громадським діячем, першим головою «Просвіти» в Ізмаїлі. Для самого Василюка, як згадують його однодумці, найдорожчим було ймення кобзаря – як офіційного члена Спілки кобзарів України і як керівника створеної ним «Кобзарської думи». Він продовжив традиції української романтичної лірики в оспівуванні образу

кобзаря як символу національного поета-пророка, носія історичної пам'яті народу […] Бандура була супутницею бурхливого й натхненно творчого життя Василюка, хоча професійно грав на багатьох інших музичних інструментах (баян, фортепіано, саксофон, сопілка). Він мав щастя ділити сцену з такими видатними майстрами кобзарського мистецтва, як М. Литвин, П. Супрун, В. Нечепа. Багато його віршів присвячено кобзарській темі («Кобзарі», «Бандурі»). Поет часто з'являвся на людях із бандурою, і лилася над бессарабськими величавими степами та сивими лиманами в його виконанні козацька пісня – як молитва за Україну, як голос утаємничених в українську духовність. Бандура (кобза) у віршах поета, як, власне, в національній мистецькій традиції загалом, є органічною складовою автентичного кобзарства. Вона символізує славу й гордість, волелюбну вдачу українського народу, чистоту його помислів та високих моральних принципів […] Він віддав багато душевних і фізичних сил задля відродження української культури в Придунав'ї та її збагачення надбаннями народів інших національностей, котрі в мирі й злагоді мешкають на цій благодатній землі, де «верби цвітуть на Дунаї».

(*Українська мова і література в школах України. 2016. № 4. С. 32-33*).

***

Світло душі Таміли Кібкало : Штрихи до портрета берегині рідного слова в Українському Придунав'ї (До 80-річчя від дня народження

У когорті придунайських митців слова Тамілі Олексіївні Кібкало належить осібне місце. Її художній доробок є доволі помітним внеском до багатої культурної скарбниці Придунав'я. Творчість поетеси добре відома мешканцям бессарабського краю – від малюків дитячих садочків і школярів до усіх прихильників проникливої лірики, перейнятої вірою в силу любові до людини, до Творця, до України. Вона несе до читача *світло своєї душі, добро серця, висоту Духу*. Її слово настояне на пахощах Буджацького степу, могутті голубого Дунаю, дивовижній красі сивих лиманів, зелених верб та високих осокорів […] Світовідчуття Таміли Кібкало втілене в широкому діапазоні тональностей. Проте найчастіше це філософський плин думки й задушевна сповідальність. Почерк поетеси завжди впізнаваний – рідкісно ясний, простий і прозорий, водночас красивий, колоритний і неповторний. Природність вислову є невід'ємною ознакою довершеності її лірики, художній світ якої – «щирий, лагідний, материнський» (В. Рева) – перейнятий духом християнських заповідей та глибинною любов'ю до «Придунаю журавлиного» (М. Василюк), якою наснажений кожен рядок віршів поетеси [...] Зміст та експресію віршів Таміли Кібкало, безвідносно до жанрової визначеності чи тематичної спрямованості, зумовила домінантна тема «душі, що «внутр ридає» (Т. Шевченко). Ця тема, вочевидь, є яскравою ознакою етики буття й водночас рисою духовної сутності Я-особистості, носієм почуттів та емоцій не тільки ліричної героїні, але й самої поетеси. Відтак слово «душа» стає частотною та високоінформативною одиницею поетичного словника Таміли Кібкало [...] Окрему сторінку творчої біографії Таміла Кібкало становлять вірші для дітей. Її входження в літературний

процес розпочалося зі спілкування з дитячою аудиторією. У вірші «Весна на Дунаї» поетеса осягає власну візію народження й визрівання слова на тлі душевної гармонії [...] Поезія Таміли Кібкало не гучна, позбавлена патетики. Естетична енергетика її віршів дає читачеві очевидний гуманістичний урок, уможливлює зміцнення гармонійного національного часопростору на крайніх південних рубежах нашої «країни неозорої». «Сію зерна добра і любові» – ці слова як самоокреслення з упевненістю можна вважати життєвим і творчим кредо берегині рідного слова й високого Духу в Українському Придунав'ї.

(*Українська мова і література в школах України. 2017. № 9. С. 60-63*).

***

Особливості творчого самовираження кілійського поета Валерія Виходцева

Починаючи з перших публікацій, В. Виходцев звернув на себе увагу передусім силою та чистотою почуттів ліричного героя, що передаються медитативним плином думки та врівноваженістю його поетичного вислову [...] Тонка акварельна манера індивідуального письма, вроджена чистота й рідкісна ясність світовідчуття й світовідтворення, особлива увага до краси в усіх її проявах, до людської долі – це ті ознаки творчої манери котрі склали основу художнього стилю поета [...] Об'єднуючим началом смислового поля лірики поета є загальнолюдські, вічні вартощі, насамперед, добро та біль за людину («Дзвони вічного добра», «Право на добро»). Окрему сторінку в доробку В. Виходцева становлять вірші, в яких опоетизовано буджацький край, ріку Дунай, місто Кілію, бессарабські степи й сиві лимани («Ой, за Дунаєм голубим», «Буджак», «Гомін степу» та ін.). У віршах цього тематичного спектру відстежуємо особливу ліричність [...] В. Виходцев сформував індивідуальний художній світ, створив неповторний лірико-драматичний тембр. Попри широкий діапазон мотивів, його поезія – це насамперед лірика задушевної сповідальної інтимності, високої естетичної енергетики. Він свідомо цурається формалістичних новацій, вишуканих тропеїчних структур, авангардних строфічних модуляцій тощо. Проте зовнішня формальна простота його вірша є ілюзорною. Поет вельми своєрідний у формі, в чутті слова, далекий від стереотипів та зужитості образотворення. Він володів рідкісною здатністю зміщувати акценти на духовні пріоритети, інтуїтивне пізнання світу, самозаглиблення. Його манеру конституює стан, означений психологами як осяяння. Саме воно й визначило індивідуальні коди авторського тексту митця, асоційовані із сильною суб'єктивною домінантою, яскраво вираженим авторським «Я», котре виразно ліризує його поезію. Це той випадок, коли творчість ілюструє самонаближення митця, дорогу до себе самого [...] Він продемонстрував феноменальну здатність лірично передавати вібрацію душі, тонко фіксувати психологічну правду. Його субстанція – органічність вислову, максимальна самозаглибленість, самоконцентрація, самозосередженість. Це апогей високого духу, абсолютизація краси й жаги ідеального досягаються стилістично доцільним використанням ресурсів архетипної образності,

філігранної строфіки, витонченого слова, тобто естетичної природи тексту в її іманентній сутності.

(*Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2019. *Вип. 44. С. 55-63*).

***

Біблійний код як основа художньо-естетичних пошуків бессарабської поетеси Галини Лисої

Лірика Г. Лисої – це багата й проникнива образність і своєрідне бачення світу. В ній відображено вічні цінності: любов, добро, духовність, красу. Національний колорит і вроджена духовність, сильне особистісне начало й глибокий ліризм – органічні складові індивідуальної творчої манери поетеси. Центральні теми її лірики – Бог і Любов; основне джерело художнього світу – Святе Письмо [...] Художня творчість Г. Лисої представляє біблійну тематику, що оприявнює на рівні змісту тему Бога в широкому мотивному спектрі й формально структурує євангельсько-духовну зарядженість тексту. Екзистенціал літературної присутності поетеси співмірний передусім із прагненням ліричної героїні з'єднатися з Богом шляхом розчинення в ньому власної свідомості та повсякденного тривіального життя у спілкуванні з Творцем [...] Світомислення Г. Лисої виразно марковане різними видами біблійного інтертексту (прецедентні образи, євангельський пафос, жанри тощо), що у своїй цілісності оприявнюють містичне почуття єдності людини з Абсолютом. Йдеться не просто про наскрізні мотиви, пов'язані з біблійними сюжетами чи іншими християнсько-релігійними атрибутами. Її поезія є проявом глибокої віри в християнські цінності, зумовленої багатьма факторами особистих якостей характеру й розуміння сенсу творчості, за її ж словами, як місію утверджувати «*Божих заповідей силу*» [...] смислову матрицю її авторського тексту визначає творчий діалог з ідеями та образами Книги Книг. Відтак наскрізна проблематика творчості (*Бог, Віра, Вічність, Любов, Добро, Милосердя*) текстуалізує сенсоутворюючі світоглядні категорії, осмислені нею виключно на гуманістичних засадах [...] Одним із біблійних маркерів лірики Г. Лисої є часопросторові координати творчого самовияву. В архітектоніці її авторського тексту на особливий статус претендує сакральний хронотоп, що формує євангельський пафос твору, наближений до тональностей агіографічної літератури. Репрезентація часопросторових візій тут узалежнена від християнізму як підставової якості світогляду поетеси.

(*Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. 2019. Вип. 41. С. 71-78*).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

І. Художні тексти

1. Василюк М. Д. Придунай журавлиний : поезії : літературно-художнє видання. Одеса : Астропринт, 2003. 28 с.

2. Василюк М. Д. Серце на долоні бандури / упор. О. Ф. Томчук; літ. ред. Г. Б. Райбедюк. Ізмаїл : СМИЛ, 2005. 64 с.

3. Виходцев В. П. Дзвони вічного добра : поезії. Ізмаїл-Кілія, 1998. 104 с.

4. Виходцев В. П. Музика серця : Вибрані твори / упор. Г. Б. Райбедюк; літ. ред. О. Ф. Томчук. Ізмаїл : Ірбіс, 2019. 136 с.

5. Виходцев В. П. Полум'я кульбаб : поезії : літературно-художнє видання. Одеса : Маяк, 1998. 48 с.

6. Дунайська хвиля: вірші і пісні поетів Кілії / упор. В. Виходцев, Є. Томша. Ізмаїл-Кілія, 1998. 94 с.

7. Кибкало Т. О. Дві мови – два крила. Ізмаїл : СМИЛ. 2005. 64 с.

8. Кібкало Т. О. Весна на Дунаї (збірка пісень на вірші таміли Кібкало) : Творчий проект О. М. Затинченка. Ізмаїл : РВВ ІДГУ – СМИЛ, 2017. 36 с.

9. Кібкало Т. О. Краю рідного картини. Ізмаїл : видавничий дім «Кур'єр». 2015. 18 с.

10. Кібкало Т. О. На Дунаї хвиля грає : збірка віршів для дітей / упор. О. Ф. Томчук; літ. ред. Г. Б. Райбедюк. Ізмаїл : Ірбіс, 2017. 100 с.

11. Кібкало Т. О. Рідний край – серцю рай. Ізмаїл : видавничий дім «Кур'єр». 2016. 18 с.

12. Кибкало Т. А. Голос души. Измаил : Ирбис, 2017. 36 с.

13. Лиса Г. П. Дивоквіт любові : Пісні. Тернопіль, 1999. 36 с.

14. Лиса Г. П. Доля: Вірші. Одеса : Друкарський дім, 2004. 234 с.

15. Лиса Г. П. Сільська мадонна. Татарбунари, 1992.

16. Лиса Г. П. Слово – не птах... : Вірші. Ізмаїл : СМИЛ, 2005. 164 с.

17. Лиса Г. П. Соломинка моя. Білгород-Дністровський, 1996.

18. Поміж Дунаєм і Дністром. Серія «Поезія Буджака». Вип. 1. / упор. Райбедюк Г. Б. Ізмаїл : Ірбіс, 2020. 140 с.

19. Рева В.А. Все на землі. Ізмаїл : СМИЛ, 2009. 160 с.

20. Рева В. А. Добро заволодіє світом : Поезія. Ізмаїл : СМИЛ, 2007. 196 с.

21. Рева В. А. Каміння спотикання. Ізмаїл : Ізмаїльська міська друкарня, 2014. 104 с.

22. Рева В. А. Обітниця любові. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2013. 180 с.

23. Рева В. А. Повернення журавлів. Ізмаїл : СМИЛ, 2006. 184 с.

24. Рева В. А. Сонети. Поеми. Ізмаїл : СМИЛ, 2008. 165 с

25. Сімейко В. Й. Дунайська легенда : Поезії. Ізмаїл-Кілія, 2001. 104 с.

26. Сімейко В. Й. Першоцвіт кохання : Поезії. Ізмаїл-Кілія : СМИЛ, 2002. 56 с.

27. Сповідь серця: збірка віршів районного літературного об'єднання «Дунайська хвиля». Харків-Ізмаїл: ФОП Шейніна О. В., 2010. 144 с.

ІІ. Літературно-критичні студії

1. Бобогло М. Г. Літературний процес в українському Придунав'ї: художні тенденції, творчі індивідуальності. Філологічні науки в умовах сучасних трансформаційних процесів / *Матеріали науково-практичної конференції*. Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2016. С. 86-89.

2. Бобогло М. Г. Художній світ лірики поетів Придунав'я. Актуальні питання філологічних наук : наукові дискусії / *Матеріали Міжнародної науково-практичної дискусії*. Одеса, 2016. С. 9-13.

3. Коваль М. О. Інтермедіальні аспекти лірики митців Придунав'я. *Науковий пошук студентів XXI ст.: актуальні питання гуманітарних і соціально-економічних наук. За матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції.* Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2018. С. 30-33.

4. Коваль М. О. Літературно-живописні кореляції в ліриці придунайського поета Володимира Сімейка. *НАУКА. ОСВІТА. МОЛОДЬ : матеріали Дванадцятої Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих науковців (Умань, 25 квітня 2019 р.).* Умань : Візаві. 2019. Ч. 1. С. 153-158.

5. Коваль М. О. Літературно-музичні кореляції у творчому самовираженні кілійського поета Володимира Сімейка. Філологічні діалоги : Збірник наукових праць. Ізмаїл : РВВ ІДГУ. 2019. Вип. 6. С. 9-20.

6. Коваль М. О. Міфопростір лірики Володимира Сімейка. Неоміфологізм в української та зарубіжній літературах : збірник матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції. Херсон : ХДУ, 2019. С. 86-91.

7. Коваль М. О. Фольклорно-міфологічна матриця авторського тексту поетів «Дунайської хвилі». Пріоритетні напрями європейського наукового простору : пошук студента. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2019. Вип. 9. С. 59-64.

8. Поетичне коло Придунав'я. Українське Придунав'я у світлі гуманітарних досліджень : До 75-річчя Ізмаїльського державного гуманітарного університету : колективна монографія. Ізмаїл : СМИЛ, 2015. С. 146-164.

9. Погорєлова А. Д. Гуманістичний дискурс у творчості поетів Придунав'я. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія : Філологічні науки.* 2020. Вип. 44. С. 47-54.

10. Райбедюк Г. Б. Біблійний код як основа художньо-естетичних пошуків бессарабської поетеси Галини Лисої. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2019. Вип. 41. С. 71-78.

11. Райбедюк Г. Б. Грані художнього буття лірики поетів Буджака : особистісний та загальнокультурний контексти. *Буджацький фронтир у дзеркалі сучасної гуманітаристики.* Збірник наукових праць. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2020.

С. 203-235. URL: http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/frontyr_ maket-sajt.pdf.

12. Райбедюк Г. Б. Домінанти регіонального топосу у творчості придунайських поетів. VI Дунайські наукові читання. Імператив соціального партнерства в освітньо-науковому просторі : євроінтеграційні та регіональні виклики сьогодення. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (16 жовтня, 2020 року). Ізмаїл : РВВ ІДГУ; «ІРБІС», 2020. С. 208-215. URL: http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/dunajski-chytannja-2020.pdf.

13. Райбедюк Г. Б. Інтертекстуальна парадигма художньої історіософії україномовних поетів Придунав'я. *Наука і освіта українського Придунав'я : виміри, виклики, перспективи* : колективна монографія укр. та англ. мовами / За ред. Я. Кічука; відп. ред. Л. Циганенко. Ізмаїл : РВВ ІДГУ – СМИЛ. 2020. С. 56-78. URL: http://dspace.idgu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1260/29/%D0%A0%D0%B0%D0%B9%D0%B1%D0%B5%D0%B4%D1%8E%D0%BA_Ukr.pdf.

14. Райбедюк Г. Б. Ключові аспекти художньої історіософії поетів Придунав'я. *lV Дунайські наукові читання : гуманітарна освіта в теорії та практиці : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2018. С. 95–98.

15. Райбедюк Г. Б. Кордоцентричний код поетики митців Придунав'я. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2018. Вип 38. С. 140-146.

16. Райбедюк Г. Б. Особливості творчого самовираження кілійського поета Валерія Виходцева. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2019. Вип. 44. С. 55-63.

17. Райбедюк Г. Б. Пасіонарна енергетика українського слова Придунав'я. Слово Просвіти : *Всеукраїнський культурологічний тижневик.* 2020. Ч. 34 (1086). 20–26 серпня. URL: http://slovoprosvity.org/wp-content/uploads/2020/08/34-1086-20-26-serpnia-2020. pdf.

18. Райбедюк Г. Б. «Придунай журавлиний» Михайла Василюка. *Українська мова і література в школах України*. 2016. № 4. С. 32-33.

19. Райбедюк Г. Б. Світло душі Таміли Кібкало : Штрихи до портрета берегині рідного слова в Українському Придунав'ї (До 80-річчя від дня народження). *Українська мова і література в школах України*. 2017. № 9. С. 60-63.

20. Райбедюк Г. Б. Художня мова поетів Подунав'я. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Ізмаїл, 2006. Вип. 21. С. 141-146.

21. Рева-Лєвшакова Л. В. Ліричне «Я» поета Володимира Реви. *Філологічні діалоги : збірник наукових праць*. Ізмаїл : РВВ.2018. Вип. 5. С. 75-79.

22. Рева-Лєвшакова Л. В. «Мандрівка на Дунай» або нова бессарабська «Енеїда» (на матеріалі поеми Володимира Реви). *Філологічні діалоги* : *Збірник наукових праць*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ. 2019. Вип. 6. С. 76-87.

23. Соколова А. В. Фольклорно-міфологічні джерела естетики й поетики лірики Придунав'я. *IV Дунайські наукові читання : гуманітарна освіта в теорії та практиці : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (23 жовтня, 2018 року)*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ. 2018. С. 109-112.

24. Титаренко В. А. Архетип долі у структурі авторського тексту татарбунарської поетеси Галини Лисої. Науковий пошук студентів XXI ст. : актуальні питання гуманітарних і соціально-економічних наук / *За матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2019. С. 367-370.

25. Титаренко В. А. Національні архетипи в ліриці татарбунарської поетеси Галини Лисої. *Філологічні діалоги : Збірник наукових праць*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ. 2019. Вип. 6. С. 97-105.

26. Титаренко В. А. Образні моделі архетипу Світового Дерева в ліриці татарбунарської поетеси Галини Лисої. *Філологічні діалоги : Збірник наукових праць*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2020. Вип. 7. С. 93-102.

27. Томчук О. Ф. Астральний культ у міфопоетичній моделі світу митців Придунав'я. *IV Дунайські наукові читання : гуманітарна освіта в теорії та практиці : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (23 жовтня, 2018 року).* Ізмаїл : РВВ ІДГУ. 2018. С. 118-121.

28. Томчук О. Ф. Колоративи в художніх текстах поетів Подунав'я (на матеріалі творчості Валерія Виходцева). *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2006. Вип. 21. С. 136-140.

29. Томчук О. Ф. Національна ідентичність у творчості ізмаїльського поета Михайла Василюка. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2019. Вип. 44. С. 89-97.

30. Томчук О. Ф. Поезія Михайла Василюка : біографічна проекція на текст. *Філологічні діалоги : збірник наукових праць*. Ізмаїл : РВВ, 2019. Вип. 6. С. 114-123.

31. Усатенко І. В. Гуманістична змістовність лірики Таміли Кібкало. *НАУКА. ОСВІТА. МОЛОДЬ : матеріали Дванадцятої Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих науковців (Умань, 25 квітня 2019 р.).* Умань: Візаві. 2019. Ч. 2. С. 139-142.

32. Усатенко І. В. Концепт «душа» в антропологічному полі лірики Таміли Кібкало. *Науковий пошук студентів XXI ст.: актуальні питання гуманітарних і соціально-економічних наук. За матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції.* Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2018. С. 34-36.

33. Усатенко І. В. Метафізика серця в антропологічному полі лірики Таміли Кібкало. *Філологічні діалоги : Збірник наукових праць*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2019. Вип. 6. С. 133–144.

34. Усатенко І. В. Тілесність як простір мистецької самоідентичності ізмаїльської поетеси таміли Кібкало. *Науковий пошук студентів XXI ст.: актуальні питання гуманітарних і соціально-економічних наук / За матеріалами*

V Всеукраїнської науково-практичної конференції. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2019. С. 378-382.

35. Фоміна Л. Г., Бобогло М. Г. Міфопростір лірики поетів Придунав'я. *Філологічні діалоги: Збірник наукових праць*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ. 2017. Вип. 4. С. 237-243.

36. Фоміна Л. Г. Інтертекстуальні джерела творчості ізмаїльського поета Володимира Реви. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Філологічні науки.* 2020. Вип. 44. С. 111-119.

37. Фоміна Л. Г. Модуси презентації авторського «Я» в ліриці Володимира Реви. *Філологічні діалоги: Збірник наукових праць*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2020. Вип. 7. С. 108-116.

III. Теоретико-методологічні та методичні джерела

1. Башманівська Л. А. Література рідного краю в контексті сучасних освітніх завдань. URL: http://eprints.zu.edu.ua/1125/1/04blasov.pdf

2. Башманівська Л. А. Формування художніх смаків учнів засобами літературного краєзнавства : навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 112 с.

3. Доброва О. І. Уроки літератури рідного краю в їх особистійній спрямованості на учня. URL: http://metodportal.com/node/56380

4. Дятленко Т. І. Роль уроків літератури рідного краю у формуванні етнокультурної компетентності учнів. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2010. № 5. С. 13-17.

5. Клочек Г. Д. *Зі студій про літературну освіту*: збірник статей та матеріалів. Тернопіль : Навчальна книга : Богдан. 2013. 192 с.

7. Клочек Г. Д. Проблеми шкільного літературознавства : погляд на перспективу. *Філологічні семінари: Парадигма сучасного літературознавства : світовий контекст : науковий збірник.* Київ, 2013. Вип. 116. С. 146-153.

8. Ковалюк Ю. Формування художній смаків учнів старших класів на уроках літератури рідного краю. *Українська мова і література в школах України*. 2018. № 1. С. 37-40.

9. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) : навчальний посібник: Київ: освіта України, 2009. 454 с.

10. Куцевол О. М. Методика літератури, натхненна ОЗОН-ом : до 60-річчя від дня народження Анатолія Фасолі. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2014. № 9. С. 2-6.

11. Марфинець Н. В. Проектні технології на уроках літератури рідного краю : Теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2017. Вип 2 (41). С. 162-164.

12. Погорєлова А. Д. Виховний потенціал уроків літератури рідного краю (*на матеріалі творчості митців Придунав'я*). Філологічні діалоги : збірник наукових праць. Ізмаїл : РВВ, 2019. Вип. 6. С. 58-68.

13. Райбедюк Г. Б. Вивчення літератури рідного краю в системі особистісно зорієнтованого навчання (на матеріалі творчості поетів Придунав'я). *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету : Серія «Педагогічні науки».* Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2020. Вип. 48. С. 183-191.

14. Райбедюк Г. Б. Специфіка літературної освіти в поліетнічному регіоні: Матеріали II Дунайських наукових читань: духовно-творча константа особистості : До 60-річчя педагогічного факультету. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Ізмаїл, 2016. Вип. 33. С. 63-66.

15. Райбедюк Г. Б. Системний підхід до використання джерел літературного краєзнавства в умовах кризи сучасної літературної освіти в Україні. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету* : Серія «Педагогічні науки». Ізмаїл : РВВ ІДГУ. 2020. Вип. 49. С. 112-120.

16. Сухіна Н. Література рідного краю як засіб формування критичного мислення учнів. *Українська мова і література в школах України*. 2019. № 11. С. 54-58.

17. Сухомлинський В. О. *Вибрані твори* : в 5 т. Київ : Радянська школа. 1976. Т. 1. 654 с.

18. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах : навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ : Ленвіт. 2000. 384 с.

19. Токмань Г. Методи викладання літератури в їхній особистісній спрямованості на учня. *Дивослово*. 2004. № 2. С. 43- 48.

20. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 312 с.

21. Фасоля А. М. Особистісно зорієнтоване навчання : кроки впровадження. URL: https://ru.osvita.ua/school/method/technol/970/

23. Фасоля А. М. Уроки літератури рідного краю в системі особистісно зорієнтованого навчання. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. № 5. С. 24-28.

24. Формування літературознавчої компетентності учнів на уроках літератури рідного краю. URL: https://vseosvita.ua/library/formuvanna-literaturoznavcoi-kompetentnosti-ucniv-na-urokah-literaturi-ridnogo-krau-185482.html

25. Шевчук Т. С. Методичний кейс із вивчення регіональної складової інтегрованого курсу «Мистецтво» в ЗОШ Українського Придунав'я. Філологічні діалоги : збірник наукових праць. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2020. Вип. 7. С. 144-152.

26. Шуляр В. І. Теоретико-методичні засади уроків літератури рідного краю. URL: https://ukrlit.net/article1/1944.html.

27. Шуляр В. І. Уроки літератури рідного краю : технологія підготовки та проведення. *Дивослово*. 2003. № 7. С. 34-39.

28. Яценко Т. О. Особистісно орієнтоване навчання як закономірна тенденція розвитку сучасної шкільної літературної освіти. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/77241672. pdf

ЗМІСТ

Від автора……... 3

Вивчення літератури рідного краю в системі особистісно зорієнтованого навчання…….. 5

Художній світ лірики поетів Українського Придунав'я…… 14

Літературні сильвети……. 21

Михайло Василюк……. 22
Валерій Виходцев…….. 35
Таміла Кібкало……... 50
Галина Лиса…… 61
Володимир Рева……. 76
Володимир Сімейко…….. 94

Літературно-критичний додаток…… 104
Домінанти регіонального топосу у творчості придунайських поетів…… 105
Інтертекстуальна парадигма художньої історіософії україномовних поетів Придунав'я……. 106
Кордоцентричний код поетики митців Придунав'я……. 107
«Придунай журавлиний» Михайла Василюка…… 108
Світло душі Таміли Кібкало: Штрихи до портрета берегині рідного слова в Українському Придунав'ї (До 80-річчя від дня народження)…… 109
Особливості творчого самовираження кілійського поета Валерія Виходцева…… 110
Біблійний код як основа художньо-естетичних пошуків бессарабської поетеси Галини Лисої……... 111

Рекомендована література
Художні тексти……...……... 112
Літературно-критичні студії……...…… 113
Теоретико-методологічні та методичні джерела…… 116

Науково-методичне видання

Райбедюк Галина Богданівна

Люби і знай свій рідний край

Навчальний посібник-хрестоматія з літератури рідного краю

Підписано до друку 02.12.2021.
Ум. друк. арк. 4,3. Тираж 50 прим. Зам. № 576

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Адреса: 68610, Одеська обл., м. Ізмаїл, вул. Рєпіна, 12, каб. 208
Тел.: (04841) 4-82-42
E-mail: nauka_idgu@ukr.net